

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri.

№ 7.

August 1921. a.

I aastakäik.

Sisu: Väärtuste juurdefaswu maks. — Eesti rahafüsteemi uuendamine. — Arwepidamife kfiimuseb. — Tööstus. Wabrikute tegewus normaalaegil, 1919 ja 1920 a. — Kaubandus. Eesti Lolliwaltfufufe kaudu fiffetulnud ja wäljaläinud tähtsamad kaubad 1921. a. I weerandil. Eesti fiffse- ja wäljawedu juunil 1921. a. Woolaasta wälisfaubandus. — Ra h a n d u s. Rahaminiftri teadaanne. Kodumaa rahaafutuste äriweifud 1. juulifis 1921. a. Eesti panga laenutarwitajad 1. augustil 1921. a. — Wäljamaa. — Seadused ja määrused. — Kroonika — Wäliswaluuta ostufurfid Tallinna börfel 28. juunifil — 28. juulini 1921. a.

Kinnitage oma töölisi õnnetujuhtumise eest!

Kinnitage oma majad, mööblid, kaubad j. n. e. tulekahju eest!

Kinnitage oma kaubad weo peal merel ja maal!

Eestimaa Kinnitus
— Aktsia Selts — **EKA**

Kõige suurem kodumaa kinnitus selts

— põhikapital 10.000.000.— —

TALLINNAS. Pikkal tän. № 6. — omas majas Kõnetraat 12—59.

TULEK'NNITUS. — TRANSPORDI KINNITUS. —

HILJUTI ÜLESWOETUD KINNITUS ÕNNETU JUHTUMISE EEST.

Agendid:

TALLINNAS:

Pangakontor G. Scheel ja Ko.
Grünberg ja Ko. Pikk tän. № 57.

TARTUS:

R. Berg, Riia tän. № 2.
R. Brock, Suur Turg.
J. A. Jacobsohn, Aleksandri tän. № 3.

PÄRNUS:

R. Erler, Lõuna tän. № 6.
J. Jacke ja Ko.
„Heinrich Puls“, Pühawaimu tän. № 17.

HAAPSALUS:

A. C. Dehn, Lossi tän. № 18.
H. Holmberg, firma Leopold Holmberg.

WILJANDIS:

W. Trähl, Lossi tän. № 17.

RAKWERES:

E. Behse, Tallinna tän. № 4.

PAIDES:

A. Auer, Weski tän. № 12.

LIHULAS:

E. Fabricius, Aptek.

WALGAS:

H. Rehmman, Moskwa tän. № 9.

KURESSAARES:

V. Lange, firma Th. Lange, Kauba
tän. № 8.

NARWAS:

E. Ilwes, Joala tän. № 175. krt. 15.
Wiik, Juhkental, Kiriku tän. № 123.

WÖRUS:

P. Kompus, Wõru post-kontor.

:-: SUUR :-:

Põllumajandusline väljanäitus.

14.—19. augustini 1921. a. Königsbergis, Pr.

Üleuldine väljanäitus: kõiksugu masinad
ja abinõud nii suur- kui väikepõllupidamise
:: ja aiatöö, jahi- ja kalapüügi riistad jne. ::

Jgasuguste küsimuste kohta annab seletust
Messeamet, Königsbergis, Pr.
ja Saksa Jdamesse ametlik esitaja Eestis,
hr. G. Frischmann, Tallinnas, Sauna tän. 1, krt. 11.

„Eestimaa” nahawabrik

TALLINNAS, Baltiski maantee ja Wittenhofi tän. nurgal nr. 49.

Ladu: Suurel Karja tän. nr. 15.

ASUTATUD 1918. a.

KÖNETRAAT Nr. 3-75.

TÖÖTAB ajakohase suure sisseseadega ja asjatundjate juhatusel

kõrges headuses **talla-, pinsoli-, nahka.**
pastla- ja Juht-

Kroomnahka, Schewretti, Lambanahku, —woodrks.

Masina rihmasi igas suuruses.

Wabrik wõtab tooreid nahku parkimiseks, wahetab walmisnahkade wastu,
ja ostab kõiksuguseid tooresnahku.

PÖLLUTÖÖRIISTADE VABRIK

W A L M I S T A B :

Põllumeestele:

Häid atru, zik-zak äkkeid, tuuli- ja sorteerimismasinaid wiljapuhastamiseks, hekslimasinaid, turba purustajaid käsitsi ja masina jõuga ja mitmesuguseid põllutööriistu.

Tööstuse ettevõtjatele:

tellimise järele: Saekatrid (saeraamid), lauaserwimise masinaid, jahuveskid, aurukatlad, tõrwaajamise sisseseadeid, naha wabrikute sisseseadeid, rihma sheibisid, wõlwisid, laagrid, jne.

Walmistöid:

Hauariste üle 100 mustri, raud pingijalgu ja walmis-pinke, katla roste, surnukirstu jalgu ja käeraudu, pliitaraudu, wankripusse, laewa winte ja igasugu tellimisi joonistuste ehk mudelite järele.

Parandustööd:

igasug. põllutööriistade, wabrikute, aurukatlate, masinate ning laewade juures saawad kiiresti ning korralikult tehtud.

Töösi ei hinnata umbkaudu, waid kindla kontrolli ja õiglase wäljaarwamise järele, sellepärast on hinnad odawad.

Tellimisi wõetakse vastu ja müüakse ladust:

häid masinarihmu igasuguses lauses, aurukatlate tihendamise materjale, nagu asbesti, klingeriiti, jne.

**Aktia
Selts**

„Silwa“

1. Täielik põllutöomajinate, põllutööriistade, raua, terase, naelte, kunstpõllurammu jne. ladu ja müük.
2. Igasuguste ehitusmaterjalide, nagu laudade, palkide, lubja, tsemendi, gipsi jne. ladu ja müük.
3. Oma wabrikud metsamaterjalide ümber- töötamiseks, mis tellimiste peale ukfi, aknaid, poodi sisseseadeid, trohwimise mat- tijid, puunarmaid jne. walmistawad.
4. Oma lubjawabrik Tamjalus.

Minnesitajaks Gestis:

1. Th. Glöther'i põllutööriistade masinate wabrikule, misjuguise wabriku rehepekiu masinad, aurukatlad, adrad, wedruätked, kultivaatorid jne. üleüldiselt oma kõrge wäärtuse poolest tuntud on.

2. Carl Beermann'i heina ja wiljaniitjade wabrikule.

3. Sakamaa traktorite wabrikule (Deutsche Kraftpflug Gesellschaft).

4. Kirchner & Co. metsamaterjalide ümbertöötamise masinate wabrikule.

Tellimiste peale muretseme igasugused spetsiaalmasinad ja terwed wabrikute ja töökodade sisseseaded ruttu ja korra- likult.

Tulewasel Tallinna näitusel oma pawiljon.

M./S. „Silwa“.

Tallinn, Merepuiestee 17.
Telef. 9-29 & 13-80.

Eesti Majandus

Tööstuse, kaubanduse ja rahanduse ajakiri.

Üksik number 20 marka.
Tellijatele 6 nummert 100 mrk. (postiga).

Toimetus ja talitus: Tallinn, Lai tän. nr. 9,
krt. 2. Telefon nr. 1180.

No 7.

August 1921. a.

I aastakäik.

Sisu: Väärtuste juurdekaswu maks. — Eesti rahajüsteemi uuendamine. — Arwepidamise küsimused. — Tööstus. — Kaubandus. — Rahandus. — Väljamaa. — Seadused ja määrused. — Kroonika. — Väliswaluuta ostukurjised Tallinna börsel 28. juunil—23. juulini 1921. a. — Kodumaa ärid ja ettevõtted.

Väärtuste juurdekaswu maks.

Prof.-Dr. G. Berendts.

I.

Üks neist neljast maksuuenduse kawadest Eesti Wabariigi piirides, mida ma 1919. aastal rahaministeriumile sisse andsin, käis väärtuste juurdekaswu maksu sisseseadmise kohta. See on üks kõige uuematest ja ühtlasi ka kõige õiglasematest maksudest. Selle maksu kohta on laialine kirjandus olemas. Ühest küljest on sellel küll ägedaid wastaseid, kuid teisest küljest ikka enam poolehoidjaid, ja viimastel aasta kümnetel ei ole seda maksu mitte ainult linna omawalitsused sisse seadnud, waid ka paljud riigid. See maks on niisugune waranduse juurdekaswu peale sibiitud, mis on tekkinud seltskonna arenemise tõttu, ilma, et omanik selleks kaasa oleks tõotanud.

Nii on see siis maks teenimata puhதாகসু pealt.

Väärtuste juurdekaswu maksu mõtte tekkis Inglismaal juba aastasadade eest. Teenimata juurdekaswu maksu teooria looja oli Inglise rahvusline majandusteadlane James Mill. Tema arwas, et maa eraomandus, mis waremail aegil heaks kiideti, uuemat ajal kahtlase loomusega olla. Aga tema juhtis tähelepanu selle peale, et wigu, mis pikal arenemisel tekkinud, ükhitute maaomanikkude omandatud õiguste wahelolegamise läbi ühe lõdgiga heaks teha ei saa. Sellewastu oleks otstarbekohane riigi tarwis ära kasutada neid väärtuste juurdekaswu, mis tekkinud seltskonna arenemise tõttu, ilma et omanik, iseäranis maaomanik, selleks kaasa oleks aidanud; seda kasu nimetas majandusteadlane John Stuart Mill teenimata wäär-

tuse-juurdekaswuks („unearned increment“). Seal juures olgu tähendatud, et siin on ainult kõne teenimata väärtuse juurdekaswu st. Niisugune väärtuse juurdekaswu, mis on tekkinud kapitaali kasutamise teel, wõi omaniku isiklise töö läbi, ei käi mitte selle maksu alla. See oleks ka suur ülekohtus, ja õigluseta maks, ning halwaks kõigi isikliku plüüdeid maaparanduse suhtes, mille läbi rahwamajandus tõdunemisele oleks määratud. On palju maapindasi, mis oma loomu poolest kehwad, kuid omaniku hoolsa tegetumise ja sissepandud kapitaali tõttu wiljakandwaks tehtakse, ning selle tagajärjel väärtuses tõusewad: soode kuitwatamine, kraawitamine, kividest puhastamine j. n. e. wõiwad wiljakandmata maad väärtuste allikaks muuta. Niisama wõiks ka Eesti wabariigi piirides paljude juhtumiste peale tähelepanu juhtida, kus omaniku asjatundlik, ennastohwerdaw kultuuri töö suurt väärtuste juurdekaswu tekitab. Niisugune väärtuse juurdekaswu on töösaadus.

Iga tööline on oma palga wäärt. Kõne on ainult väärtuse-juurdekaswust, mille tekkimiseks omanik sõrmegi ei ole liigutanud.

Kiit ja seltskond tõdtawad, ja õnnelik omanik wõtab tulu kofku.

Näitused Euroopa ajaloost tõendawad, et maa hinnad tugewasti kerkiwad iseäranis kaswawates linnades ja nende ümbruskonnas, kui ka uute raudteede, kanaalide ehk sõidukõlbuliseks tehtud jõgede ääres. Sagevasti, ja üsna enamail juhtumistel, ei ole need tulud

mitte maaomaniku waewanagemise, mõistmise ja tema uinuse tõttu saawatatud, waid üldise arenemise läbi.

Zuba 50 aasta eest küsis üks Saksja riigiasjade tundja (M. Meyer): Mis on maaomanik selleks ära teinud, et tema omanduse wäärtus nii kõrgele on tõusnud. Tema ise küll mitte kõige vähematgi. Aga 100,000 uinast inimest ajuwad sinna elama, töötawad, kannawad kulusi, kauplewad ning teewad selle paiga temale tulutoowaks. Ilma vähemagi teenistujeta tema poolt, ilma waewa ja tööta, ning ilma kulude kandmiseta on jäsjetulek saja wõrra tõusnud tema omanduse pealt.

Niisugusel korral ei wõiks kõrwale pööklemist olla ühe kümnendiku osa tagajärgemiseft saja kordfjelt tõusnud tulust.

Üks ägedamateft wäärtuse juurdekaswu maksu mõtte eest wõitlejateft oli kuulud majandusteadlane ja uue aja raha teoretik Adolf Wagner. Kui aastal 1872 ja 1879 ühiskonna poliitika selts (Verein für Social Politik) oma koosolekuid pidas, ütles ta kogukondlike maksu üle nõupidamise puhul: „See on kõige vähem nõubmine — ehitusplattid ja majad pearwad selle kohase maksu alla pandama.

Mina ei suudaks seda küll õigeks tunnistada, et keegi, kes mõne maatüki odawalt omandab, seda aastate wältusel rahulikult seista lasseb, ilma et ta seda maatüki ka teistele isikutele, wõi seltskonnale tarwitamiseks annaks, suuremat osalt ilma wastawa isikliku teenistujeta sellest, kui ehituse platist hüigla kasuji fiske wõtub.“

Neil aastatel algaski osati Shtu-Euroopas kiire linnade, iseäranis juurlinnade juurdekaswamine, ja ühenduses sellega äkiline rendihindade tõus linna maatükkide pealt. Samal ajal tõusis tugew ja hooliwata spekuleerimine maatükkidega. Maatükkide hinna tõus linnades tõmbas enese peale iseäranis tähelepanu. Doome sellest ainult ühe näituse. Meie ei wõta selleks mitte Berliini, Pariisi, Londoni, Leipzigi, Hamburgi, wõi Wiini, s. o. ilmalinne, wõi suurlinne, waid tähtsujeta Gießeni linna Hesfenis. Selle linna ümbruskonnas oli wäärtuste juurdekasw 25 aasta jooksul, 1877 — 1892 = 150, 400, 1000, 4000% ja enam. Niisama, ehk küll vähemal määdul, tõusis teenimata wäärtuse juurdekasw Jda Euroopas, näitujeks: Riias, Tallinnas, Warsawis, Odessas ja iseäranis filmapaistwalt Peterburis. Linnad muutusid tööstuse keskkohtadeks ja maatükkid, mis 60 aastatel 20 — 30 kopikut ruutfüld maksid tõusid 100 ja enam %o. 19 aastajaja lõpuks ja 20 aastajaja algujeks paistis wäärtuse juurdekasw weel enam filma. Siiski

ei olnud sealjuures wäärtuse juurdekasw ühes ja sellesamas linnas mitte ühesugune. Üksikud linnaosad kaswafid wälja, kuna teised kõbunefid. Tööstuse edenemine ja läbikäimise hõlbustus olid põhujeks, mis maatükkide wäärtuse juurdekaswu esile kutsufid. Siiski ei olnud sarnane wäärtuse juurdekasw ainult linnades, waid see andis ennast ka maal tunda. Zuba ameeriklane Henri George omas kuuljas teoses „Edu ja waesus“ (Progress und armut) efines waimustatud, ehk küll fantastilifena, maapinna uuendajana. Tema nõudis, et maarent peaks hoopis kõrwalbatama, ja selleafemel teatud kindel maks fiske seatama. Rahjaks ei andnud ta mingit metoodi, et kindlaks määrata, mis fissetuleku summas oleks maarent, mis töötaju, ettevõtte kasu wõi kapitaali tulu. Tema pidas eriliselt filmas ainult Ameerika olukorde, kus kaunis maapind, iseäranis lääne osades, ilma suurema töö ja kapitaali kuluta hüigla kasuji andis. Euroopa aga, tema üksikuid osaji tähele panemata jättes, ei ole sugugi nii õnnelik, iseäranis põhjas, kus maarent õige weite, peab seda enam tööd ja kapitaali maapinda mahutama.

Zuba aastal 1871 wõeti Inglise maaomanikkude uuenduse seltsi (Landbesitzerreformgesellschaft) kawasse (programm) järgmine punkt üles: Niik peab teatud maksu läbi tõuswat maawäärtust, wõi vähemalt, suuremat osa sellest tõusnud wäärtuseft tagasi nõudma, sest see wäärtuse tõus oleneb loomulikult rahwa arwu kaswamisest ja jõukuseft, ilma, et omanik selleks kuidagi kaasa aitaks.

Siiski peab omanikkudel õigus jätama oma maid riigile edasimüüa, turu hindadega, mis selkorral seal makswad on, kui see põhimõte seadujeks saab.

Uut hoogu jai teenimata wäärtuse juurdekaswu maksu alla panemise mõte n. n. pinna uuendajate (Bodenreformer) kihutustöö läbi (Damaafkle). Selle erakonna programmis on wäärtuse juurdekaswu maks iseäranis wäljapaistwal kohal. Müüd hakkafid ka parlamendid seda küsimust harutama.

Tõelifelt leidis aga wäärtuse juurdekaswu maksu mõte teostamine wastuseismist, tunnistati fisksi põhimõttelikult jeda maksu õigeks, kaheldi ainult selle otstarbekohasuse juures.

Seda mõtet käsitati kaunis üleüldifelt ja otjustati niisugust maksu kogukondade hoolde jätta (iseäranis linnade omawalitfuste hoolde).

Lahku läksid aga mõtted maksu läbiwiimise wiisi ja selle fissetulekute tarwitamise üle. Siin taheti seda maksu kogukondadele funduslijeks teha, seal jälle ainult lubada, fiin taheti, et see fissetulek täielikult kogukondadele kuuluts,

jeal pidiwad kogufonnad seda sissetulekud riigiga jaotama j. n. e.

Viimaks awaldati siin ja seal soowi, et maksust saadud tulu teatud otstarbeks peab kulutama. Sellepeale waatamata, ehk küll Inglismaa selle tasu maksu mõtte kodumaa, teostati jeda maksuwiisi siiski kõigepealt Saksamaal ja nimelt Hiinamaal renditud maaaladel, nagu Riontjhou ja mõnes riigi osas (Baieris Badenis, Sachsenis ja Wesenis ja lõpuks Preiſi maal). Sõja jooksul leidis see maks ikka enam ja enam poolehoidmist. Wäärtuse juurdekaswu maks on maks jõuluse pealt ja ka teatavas mõttes omane päranduse maksule.

Riik on see maksuuendus osa rahaasjanduse teadusest.

Üks selle maksuuenduse kaitsjatest sotsiaalpolitilisest waatepunktist, M. Weyermann, ütles: „Kui maksupoliitikas sellest wäljammnatſe, et nõndanimetatud maksu-õigused filmapilklit tegevuse võimalust etteotja seame, siis peame juurelisama, et ennem pärandus- ja annetuse maksudest, ei kumbki maks nii ligidalt ja otsekohese maksuõimalusega seotud ei ole, kui just wäärtuse juurekaswu maks.“ Wäärtuse juurekaswu maks on jõuluse maks, misjugune maksuõigustus astub filmapilklise ja tõeliku wäljapaistwa juurekaswu pealt.

Wäärtuse juurdekaswu maks on oma olemuse poolest sarnane päranduse maksuga. Ühes, kui ka teises langeb era majapidamine plusjina juure, mis haruldane on.

See plus wõib ka wõlatajumiseks wäga tulujalt tarwitatud saada ja wirgutab ka sel juhtumisel waranduse juurdekaswu. M. Weyermann ütleb selle kohta trehwaralt: „See mis, töõssetulekust ainult ühikutele majapidamistele osalt võimalik on, nimelt waranduse moodustamine, s. o. wäärtuse juurdekaswu juures seesama, mis päranduse juures maksew.“

Wäärtuse juurdekaswu maksu wastajed põhjendawad selle peale, et wäärtuse juurdekaswu maksu alla panua sissetuleku- ja ühtlustusmaksu läbi (näit. kirjaliku lepingu läbi, misjugune maks maatlüki müümise juures peab makstud saama, näit. poslini näol, mis kuni 4% müügi hinnast peaks tõstetoma). See wastu wäide on osalt õige. On ju kõigil teada, et sissetulekud maatlüki müügist sissetuleku maksule ei allu, sellepärast et waranduse müügist saadud tulu (raha) ei saa seaduses, kui sissetuleku, waid kui waranduse juurekaswu peale waadatud. Sissetulekumaksu korraldus 12. VI. 20. aastal. B. 5-da § 4.

Sissetuleku maks on aasta maks, mis iga aasta kordub, kuna wäärtuse juurekaswu maks ainult waranduse ükminekuga ühe kääst teise

kätte, makstud peab saama. Nii siis ei kordu ta kindlaks määratud aja järele.

Teisest küljest ei wõi wäärtuse juurdekaswu maksu seada ühele asimele läbitäigu maksuga, ehk poslini maksuga. Wahe on neil kahel maksuasjal sügawmõtteline; poslini maksu juures tuleb ilmsiks toores maks ühise asja pealt, kuna läbitäigu maks protsendilise ararippu on hinnast, ka suurema kahju juures (näit. kui mina ühe maatlüki ostan ja seda otsekohese edasi müün, pean poslini maksma selle peale waatamata, kas müügi juures kahju ehk kasu sain). Maksuõigustus saab juba müügiastja edasimüümisel teise isikule, täidetud. Teine lugu on aga wäärtuse juurekaswu maksuga. Siin leidub aset maks kasu pealt ja ainult kasu juures on mõõduandew. Maks on progressiwne kasu suuruse järele. Ükmineku aht mängib siin juures weifest osa ja on ainult wälispidine mõõduandja maksuõigustuse täitmise juures. Maksuõigusline täitmine põhjeneb täieste juure kasu peal, maatlüki müümise juures. See ei ole mitte periodiline waranduse maks, waid maks filmapilgul, millel warandus kaswab ilma omaniku kaastegevusetä, nii siis maks, n. n. asjaoludega ühenduses sündinud kasu pealt.

Wõib tekkida küsimus, mispärast ainult liikumata warandus erilisel maksu alla peab pandama. Ka liikuw warandus wõib ilma omaniku kaastegevusetä wäärtuses tõusta. Ja mis ei peaks ka selle maksu alla kaima, wäärtasjad, niijama ka riigi- wõlakohustused, aktiad ja obligatfioonid (mitte riiklised) jne.? Asjaoludega ühenduses sündinud kasu maksu alla panemist näeme ainult wäärtasjade (toredus asjade) juures, iseäralise wäärtuse juurekaswu maksu, järgmistel põhjustel. Asjaoludega sündinud kasu wäärtasjerite peal on ainult lühikene aeg suurema osa juures maksew, sellepärast et meie tihti tagajimirewat woolu näeme. Hinna liikumine, mis selle kasu juures on tekkinud, ei ole alati tõuswas joones, nagu meie jeda maatlükide juures näeme.

Suur osa kurſi kasust on majandusline ülitoodang teatud ettewõtteie tagasi juhtimine. Meie wõime küll oletada, et akſionärid ise jeda töõd ei toimetä, waid mitmesugused jõud, direktorid jne. Riigi, kui ka rahwa waatepunktist ei ole selles mingijugust wahet. Aktſiaselts on ikka kollektiiv — isik, kes suuremaid tagajärgi tahab saamutada. See on ikka tagajärgede saamutamine wabas wõistluses toodangute ülisuurenemise sihis. Nii siis ei ole see mitte teenimata juurdekaswu.

Kui sarnased juhtumised ka maaalal peaks

forduma, siis ei lange see väärtuse juurde-
kasu mitte maksu alla.

Ka peavad asjaolubega ühenduses seis-
wad kasud, mis väärtupaberitega ühenduses,
ofalt ijeäraliste maksude juhtes puudutatud
saama. Meie mõtleme selle all tempel, talooni,
weo ja pangakviitungi maksu, niisama ka „on
call“ arve maksu ja maakleri maksu.

Wiimastel aastatel en ka nõnda nimetud
sõjakasumaks sisse seatud, mis sõjaajal saadud
suure kasu peale sisetud. Kõik võiks ka
weel väärtuse juurdekasvu maksust rääkida,
mis mitmesuguse liikuga waranduse kohta
mõdduandwad oleksid.

Leidub palju eraomandusi, mis ilma
omaniku tegewiseta hinnas on tõusnud, näit.
antik asjad, maalid, kalliskasjad jne. Maks
jarnaste asjade pealt oleks täiesti kohane.

Sarnane maks on Itaalias 1917. a.
sisse seatud. Seal nõutakse sisse iseäralise tem-
pelmaksu kalliskivide, pärlide, kallist metallist
asjade, kuld- ja hõbeasjade ja nõude, kuld-
uuride müügist niisama ka ostmise juures,
asjade pealt, mis kalliskividega kaunistatud
(maksust on wabad hõbeasjad millede väärtus
kuni 25 lir.).

Maks on progresiivne 3—1% asjaväär-
tusest.

Maks on järgmiselt organiseeritud: kõik
arwed ja laubafaktuurad peavad sisaldama
asjade väärtust, kui ka maksu summat.

Maksu ei nõuta sisse, kui keegi erajil asja

müüb, juhtumistel, kui asi müüakse jellele, kes
nendega kaupleb, niisama ka wabrikutele, kui
nad asju edasimüügi otstarbel müüwad. Wiie
päewa pärast peale aruande wu, peab kaup-
mees maksuametile arakirja oma äri päewa-
raamatust saatma, ühes müüdü asjade nime-
kirjaga ja peab maksu ära maksma, mille eest
tema kwitungi wastu saab.

Samafugunemaks on ka Daanimaal 1917. a.
sisse seatud. See maks käib maalide, kallihinnalise
mööbli ja antiik asjade kohta, mis üleüldse
eraomanduses leidub, nii võib see ka waran-
duse maksuks olla, mis ajajooksul sissenõutud saab.

Nii on siis nõudmine väärtuse juurdekaswu-
maks piiratud maatükide peal jellepärast, et
maatükide väärtuse tõusu peale kui loomuliku
asja peale tuleb waadata.

Selle j. o. maatuiki hinna tõusu eest on
ainult üleüldsus (terwe rahwas) tänuwõlgu.
L. Brentano ütleb treshawalt: „Sell ajal kui
omanik magab, juitsetob, joob, kui ta äri ajab
ehk ümber kolab, mõjub edasijammuw rah-
wakasw, et maapõhi, mida tema omale oli
ostnud, jao kaupja ja wäga tihti tühise hinna
eest, hinnas tõuseks. Kõik, mis rahwas ja riik
tema omaduse ümbruses kultuuri tõstmiseks
teeb, läheb temale kasuks. Ja kui ta arwab, et
aeg on tulnud, müüb ta maatuiki ära ja wõ-
tab waranduse sisse, mis rahwa ja riigi jõu-
kulutuse ja rahwaarwu suurenemise tõttu tekki-
nud. Seda nimetab tema siis omaks teenistu-
jeks!“

Gesti rahafüsteemi uuendamine*).

Gesti rahafüsteemi uuentamise kohta on
wiimasel ajal mitmelt poolt soowisi awalda-
tud ja ettepanekuid tehtud, millede teostamine
ettepanejate arwamise järele peaks meie raha-
asjandust paremale järjele tõstma. Sellepärast
on tarwilik enne, kui käesolewa seaduse eelndu
juure üleminna, neid ettepanekuid ja soowi-
awaldusi lähemalt analüüeerida.

Rahaministeeriumile on soowitatud wõi-
malikult pea praeguse marga dewalweerimist
läbiwõia, meie raha metalliseerida ehk parallel
waluuta Gestis sisse seada.

Mis dewalwatsiooniisse puutub, siis on nii-
sugune rahafüsteemi uuendamise wiis harilik
nähtus olnud maades, kus kirjuleeriw paber-
raha oma seaduse poolt kindlaks määratud
metalli pariteedist mitme wõrra lahku on läi-
nud ja oma esialgsele nominaalwäärtusele
loomulikult teel enam ei juuda tõmata. Niisju-

gusel juhtumisel sünnib dewalwatsioon kas en-
dise waluuta ükjuse metalli sju wähenamise
läbi, ehk aga reduseeritakse seaduseandlifel teel
paberraha nimeline wäärtus wastawalt metall-
rahale. Et Gesti margal ka teoreetiline me-
tallalus puudub, siis ei wõi dieti eelpool tä-
hendatud mõttes dewalwatsiooniist juttu olla.
Gesti marga dewalweerimisest võiks ainult nii
palju kõneleada, kui selle all mõeldakse uued
jellesama nimelised rahad liikuma panna, mil-
lede nimeline wäärtus soowitud mõddul oleks
wähem, ja praegu kirjuleeriwad rahad fundus-
liku wahelorra järele uute wastu ümberwähe-
tada. Tegelikult oleks wõimalik niisugust ope-
ratsiooni ette-wõtta, kuid sellest ei oleks min-
gijugust kasu oodata, ennem võib see meie
rahaasjanduse peale koguni kahjulikult mõjuda.
Kui meie niisuguse dewalwatsiooni läbi praegu
liikumas olewa raha hulka ainult sel määrat

*) Seletuskiri seaduse eelndu juurde riigi raha kohta.

wähendame, mida võrra meie uute rahade nimelist väärtust vanabega võrreldes deffimeerime, ilma et uutele rahadele metallalust anda, oleks selle uuenduse juures kõige paremal juhtumisel ainult nullide kirjutamata jätmisega tegemist. Tegelikult on aga karta, et kaupade ja majandusliste varade ning muude väärtuste hinnad, mis praeguse raha juures juba psühholoogilise harjumuse on saanud, mitte nii matemaatiliselt ühetaoliselt ei muutu, vaid õige tervgesti vahetordade ümberpaikutamine võib tekkida, mis meie nii kui nii juba kõitawat majanduslist elu veel rohkem võiks kõigutada ja ettenägemata kahju tuua. Sellepärast ei ole meil mingit põhjust niisuguse demowatsiooniga katset teha. Demowatsiooni küsimust võib ainult meie raha metalliseerimisega koos kõne alla võtta.

Mis nüüd puutub Eesti raha metalliseerimisele, siis ei ole wist keegi tõsiselt selle peale mõtelnud praegusel ajal. Eestis metall-raha tsirkulatsiooni ellu kutsuda, jutt võib olla selle mõiste juures ainult uute paberrahade käimapanemisest, millede seadusline vahetord metalliga oleks kindlaksmääratud ja mis wastawal määral peaks olema laetud puutumata metall tagavaradega. Tseenest on see ju ülesanne, mille teostamisele meie rahaasjanduse uuendamine oma lõpusihis peab püüdma, kuid juba praegu juba otsekoheselt teostama hakata, ei oleks mitte ainult warajane, vaid koguni kardetaw. Nii kaua, kui meie riigi tulude ja tulude eelarwe veel mitte riigi jissetulekute abil tasakaalu ei ole wiidud ja meie laubandusline ja maksubilans passiivne on, peaks riigil juured metall tagavarad ehk muud hallitad kasutada olema, et metallalust väljaantawa paberraha pariteeti ja tema rahwuswahelist wexkursi alal hoida. Puuduwad need hallitad, siis ei ole teoreetilisest metallalusest mingit kasu ja ei juuda see iseenesest veel ammugi rahafursi langemist ja kõikumist ära hoida. Wanade riikide waluutatad on ju kõik metall alusel, kuid siiski on nende seas niisuguseid, mis mitukümmend korda alla pariteeti seisawad. Niisuguse kaugele ulatawa uuenduse läbiwimine, kui meie majandusline elu veel mitte wähegi stabiilsemaks ei ole kujunenud, oleks aga kahjulik, ta ei kõigutaks mitte ainult ualdust uuenduste wastu rahaasjanduse alal ülesõlje, waid rikuks tegelikult ka majandusliste wahetordade tasakaalu palju juuremal määral, kui praeguse paberwaluuta juures.

On ka ettepanekuid tehtud praegust paberwaluutat alles jätta ja ühtlasi seaduslikuks makswabinduks tarwitusele wõtta kulla alusel wäljalastud paberraha. Niisugune uuendus on

aga täiesti lubamata ja kahjulik. Selle kohta maksajid needlamad wäited, mis eelpool on toodud Eesti raha metalliseerimise wastu praegustel oludel, pealegi sünnitaks see veel kahe parallel liikwa raha omawahelist kõikumist, mis alalist spekuleerimist siemisel rahaturul tekitaks ja kõik majanduslised wahetordad segamini ajaks.

Kõiki eelpool kirjeldusi filmas pidades, ei ole mitte soowitaw ja ajakohane juba praegustel oludel põhjapanewat uuendust Eesti rahafüüsteemi alal ettewõtta. Sellepärast ei näe ka käesolew seaduse eelnõu niisugust uuendust ette, waid tahab ainult senini wäljaantud seadusi Eesti Wabariigi rahade kohta süstemaatiliselt kolkumõtta, ajakohaselt täiendada ja lahujeks jäänud küsimuste peale wastust anda.

§§ 1 ja 2 kordab seaduse eelnõu uuesti ja veel selgemini endiste seaduste ja määruste põhimõtteid, et Eesti Wabariigi rahaks on markades ja pennides wäljaantud riigi lastatähed, millel Wabariigi territooriumil on seadusliku maksuwahendi ainuõigus piiramata määral. Seadus ütleb selge sõnaga, et Eesti raha ei ole seotud mingisuguse wahetordaga metalliga, on iseseisew paberwaluuta, mis ei ole seotud ka mingisuguse teisemaa paberwaluutaga. Kui mõnelt poolt püütakse seletada Njutiise Walituse määrust 9 detsembrist 1918. a. sel wiisil, nagu oleks selle määrusega Eesti raha aluseks wõetud Jda ehk Saksa raha, siis tulewad niisugused seletused kategooriliselt tagasi tõrjuda. Kui Njutiise Walituse määruks on öeldud, et „Eesti mark on niisama palju kui Jda ehk Saksa mark, siis ei anna see lause veel ammugi põhjust seletada, et sellega oleks Eesti raha müügiaste juba fikseeritud. Saksa mark oli eelpool tähendatud seaduse makswapanemise ajal tegelikult paberwaluuta, mille siemine wäärtus põhjenes tema wõrdlewa ja õige muutuwa ostujõu peale, Jda marga rahwuswaheline seisukord oli aga hoopis selgufeta. Ei wõi siis eelpool tähendatud seaduse lause ka mingit jäädawat ja kindlaks fikseeritud wahetorde luua, waid sijalda loomulikult ainult praktilist wõrdlust tol ajal Eesti pinnal liikumisel olewa rahaga. Teiste määrustega on Eesti mark niisamasugusel wiisil puht praktiliselt wõrreldud mitmesuguste Wene rubladega ja Soome margaga. Tol ajal, kus ühes Eesti riigi loomisega ka meie raha füsteemile alus rajati, mis rewolutsioonide ja muutunud poliitiliste ja riigi õigusliste olude läbi tühjaks saanud kohti rahaasjanduses pidi täitma, oli selleaegse seaduse ülesanne päewa küsimusi maksimise alal kõigepealt praktiliselt lahendada, sellepärast olid eelpool

tähendatud võrdlewad vahetorrad küll tarvilikud, kuid Eesti raha ükjüst nad teiste rahadega sellepärast veel ei ole fidunud, waid ainult ajutiselt teatawad sunduslikud kursid maksma pannud.

Eelndu riigi raha kohta on uuesti Eesti raha ainuõigust sundusliku maksuwahendina Eesti Wabariigi piires. Et aga kauplemisest väljamaaga isearalised olud wõiwad tekkida, mille tagajärjel soowitaw on erandi teha ja lubada väljamaa raha juridilisi aktiwi toimetada, siis annab seaduse eelndu rahaministrile õiguse oma arandgemise järele sellest määrusest erandi lubada.

Ebasi saab eelndus kindlaks määratud kasutatähtede väljaandmise tingimised, ja rahaministrile õiguse antud kasutatähtede kõrwal wälja anda wahetusrahadid kuplürides mitte üle 25 marga, millede maksu jõud arwepidamises üfsikute eraiisikute ja asutuste wahel on piiratud. Riisugused wahetusrahad täiehuunalise riigiraha kõrwal on iga rahajüsteemi juures

tarwitusel, olgu ta põhjendatud metallsega wõi pabernaluuta peale. Kuigi nendel wahetusrahadel praeguse pabernaluuta juures müud prattilist tähtsust ei oleks, kui rahamärkide unnistamise arahoidmiseks kaasa mõjuda, siis on ka see juba tähtis fakt, mis nende käimapanemist iseenesest tungiwalt soowitawaks teeks. Õjearalise tähtsuse omab aga wahetusrahade ajakohane tarwitusele wõtmine selleks juhtumiseks, kui meie oma raha metalliseerida, sest ta wabastab fiskust sel puhul mitmesaja miljoni- liseft kohustusest ja annab talle õiguse juba liikumisel olewaid wahetusrahadid uue bilioni wastu ümberwahetada.

Eelndu lahendab ka senis'es seadustes ja määrustes lahtisels jäänud küsimust kõlbmatuks saanud eht muil põhjustel mitte soowitawaks muutunud rahamärkide ümberwahetamist uute märkide wastu. Ja kordas Wene seaduses ettenähtud karistuse määrusi raha wõltsimise ja järeltegemise ning wõltsitud rahade laialilaotamise kohta.

Arwepidamise küsimused.

Raamatupidamise süsteemid ja wiisid.

K. Truffel.

Kuum ei luba kõiki raamatupidamise süsteeme ja worme sel kujul läbiarutada, nagu jeda raamatupidamise õperaamatud ja selle õpetajad on jenni teinud, sest on ju peaaegu igal raamatupidamise õperaamatul ja raamatupidajal omad wormid ja isearalised. Raamatupidamise süsteemide ja wormide tundma õpimine on aga mõõda peafemata tarwidus ja sellepärast on tarwilik neid kuidagi selgitada. Kõige pealt olgu tähendatud, et teaduse haru eht metode, mis raamatupidamist käsitab, üle õõ sündinud eht wälja mõeldud ei ole, waid ta on jamajugused käigud ja astmed üle elanud, nagu iga teine teaduseharu, näit., keel, seadus jne. Wanal hallil ajal oli raamatupidamise tevorja ja selle prattiline tarwitamine wäga lihtne, kuid sellegipärast selge ja arusaadaw. Wõlgu antud eht saadub summa märgiti isearaliste märkide abil puutüki eht sõlmede abil nõõri peale ülles ja wõla ära maksimisel eht selle kättesaamisel kustutati märgid pilpa pealt eht tehti sõlmed lahti ja asi oli selge ja korras. Seesugune primitiivne raamatupidamise wiis oli aga tegelikult nii heaste korraldatud, et sell wiisil ka launis suurte ja keeruliste majapidamiste arwesi wõis pidada ja aru anda.

Kagu ajalugu jutustab antfid õige wanast isegi riigipead eht kuningad oma mitmekõlgsete ja keeruliste majapidamiste üle aru piitsa eht nõõri abil. Nimetatud piitsal eht nõõril oli igal maksjal suuruse peale waadates, oma haru eht harufene ja nende peale märgiti sõlmede eht sõlmekestes abil wõlgu eht saadawad summad ülles.

Wõla aramaksimise korral, kas osa eht kõige wõla suuruses, tehti kas haru eht harufese sõlmed lahti ja arwepidamine oli korras ja õige.

Kooma riigi majapidamise aruandmises tarwitati aga juba puupilpa eht nõõri asemel kiwist eht marmorist tahwliid, millede peale igasugused riigi sissetulekud ja wäljaminekud kirjalikult ülestähendati ja sissetuleku saamised ja wõla tasumised tahwlist ära kustutati, neid filedaks tehes.

Kõnda peeti wanal ajal wastastiku arwesi ja anti majapidamisest aru, ei olnud toll ajal mingisugust ühist ülestähendamise wiisi eht süsteemi, ei olnud ka ühtegi raamatupidamise õpe eht käsi raamatud. Asi muutus aga XV aastajaja lõpul. Aastal 1493 ilmus Itaalia arwusteaduse profesori L. Paccioli fulest lahefordse raamatupidamise õperaamat.

Siin olgu jällegi tähendatud, et L. Pacciol

Kahelordset raamatupidamise süsteemi otse välja ei mõelnud, nagu mõnelt poolt eeskõlbel arvatakse, sest enne teda ja tema ajal olid mitmesugustes majapidamistes kui ka ärielus vastastiku arvepidamise ja äriliste juhtumiste ülestähendamise viisid tarvitamisel ja L. Paccioli ainult kogus ja korraldas nad teatavasse süsteemi ja andis raamatuna välja.

Raamatupidamise edenemise alguseks võib XV a. s. lugeda, sest sel ajal ilmub esimene raamat raamatupidamise üle ja sellest ajast peale omandab raamatupidamise teaduse aru kindlama vormi ja lugu.

Nii tuleb raamatupidamise teaduse alguseks XV. a. s. lugeda, sest enne seda olid kõik raamatupidamisesse puutuvad teadmised nõnda ütelda juhuslikud ja neid võis edasi anda ja laiendada ainult suusõnaliselt.

Esimene raamatupidamise õperaamatu ilmutamisest kuni meie päevini on raamatupidamise teaduse aru väga suurte sammudega edasi jõudnud, sest raamatupidamise õperaamatuid ei saa praegu enam jada dega üles lugeda, vaid tuhandetega ja raamatupidamise süsteemisi ei tunne raamatupidamise teooria ja mitte ühte vaid mitut.

Enne kui raamatupidamise süsteemide selgitamisele asuda, on tarvilik järele vaadata, mis vahe on nõnda nimet. ühefordse ehk liht ja kahelordse süsteemide vahel ja mis eraldab üht süsteemi teisest.

Arvamine, et kahelordne süsteem on ühefordsest väljaarenenud on ekslik, sest nagu järeleuurimised näitavad, on ühefordse raamatupidamise õperaamat kolmsada aastat hiljem ilmunud, kui kahelordse.

Samuti on ekslik arvamine, et ühefordse süsteemi järele kirjutatakse majapidamise waranduse osade muutumine ainult üksford ehk ühele arvele, kuna aga kahelordse süsteemi järele iga waranduse muutumine kats korda ehk kahele arvele kirjutatakse.

Kui meie ühefordse ja kahelordse raamatupidamiste sissekirjutamise viise lähemalt järele vaatame, siis näeme, et ei ole mingisugust vahet sissekirjutamises. Ei ole mingisugust vahet müümise-ostmise võlguandmise-saamise, ärikulude maksmise jne. ülestähendamise viisid kas ühe-ehk kahelordse süsteemi järele. Sest mõlemate süsteemide järele tähendatakse waranduse muutumine kats korda ehk kahele arvele üles.

Vahe ühefordse ja kahelordse süsteemide vahel seisab aga selles, et kahelordse süsteemi järele avatakse ja peetakse resuldaadi ehk saabuste arve, raamatupidamise keeles kasude ja kahjude arve, kuna ühefordse süsteemi järele selle mõttelisi arvet ei avata ja ei peeta.

Kahelordse süsteemi järele, nagu teada, kantakse ehk viiakse aasta lõpul kõik aasta jookkul saadud kahjud ja kasud kahjude ja kasude arvele ja sealt ühe summaga kapitaali arvele. Saadud resuldaat ehk saabus, mida näitab kasude ja kahjude arve, suurendab kapitaali kasuga ja vähendab kahjuga. Ühefordse süsteemi järele, et resuldaati ehk saadust teada saada, tuleb majapidamise warandus ülelugeada ja nimefiri ehk inventaar kogu teada.

Waranduse ehk inweetaari kogusummast tulevad võlad, kui niisugused on, maha arvata ja uuesti saadud summa näitaks majapidamise praegust kapitaali.

Et aga resuldaati ehk saadust teada saada, selleks on tarvis saadud kapitaali suurus endise kapitaali suurusega võrrelda ja vahe välja arvata, mis ühel juhtumisel kasu, teisel juhtumisel kahju näitab.

Nii näeme, et vahe ühefordse ja kahelordse süsteemide vahel on kapitaali ja resuldaadide väljaarvamise korras ja viisil. Kuna kahelordse süsteemi järele enne kasu ja kahju raamatuteft väljaarvatakse ja kapitaalile juure lisatakse, seda kasuga suurendades ja kahjuga vähendades, arvatakse ühefordse süsteemi järele enne waranduse ülelugemisega kapitaali suurus välja ja seda endise kapitaaliga võrreldes saadakse resuldaat ehk saabus kasu ja kahju teada.

Eelpool tähendasin, esimene raamat raamatupidamise üle ilmus XV a. s. ja selles raamatus on ainult üks süsteem käsitatud ehk selgitatud. Meie päevil, nagu ka eelpool tähendasin, on raamatuid raamatupidamise üle tuhandet ja raamatupidamise teooria tunneb nelja pea ehk põhisüsteemi. Igal põhisüsteemil on oma 2—3 arusüsteemi ehk viisi.

Pea ehk põhisüsteemi nimetatakse rahwaste ja maade nimedega, kus nad esialgu on välja töötatud ja tarvitamisele võetud. Kõige wananemat süsteemi, mis Itaalias kõige enne on tarvitusele võetud, ja L. Paccioli enese poolt omas esimeses raamatus väljatöötatud, nimetatakse Itaalia süsteemiks. Teised kolm kannavad Saksa, Prantsus-Ingliis ja Ameerika süsteemide nimeid.

Nagu teada peavad kõik majapidamise waranduse osade muutumised, tealawa süsteemi ja korra järele, kahte põhiraamatuse üles tähendatud saama. Neid põhiraamatuid nimetatakse üht päwaraamatuks ehk journaliks ja teist — pearaamatuks ehk suurraamatuks.

Pearaamatu ehk suurraamatu pidamise viis on kõikides süsteemides peajoontes ühesugune ja sissekirjutamise viis on kahesugune, kas lühidalt abiraamatuteta, täiendustega ehk täielikult abiraamatuteta. Saksa ja Prantsus-Ingliis

süsteemide teguriks on olnud soov ehk tahtmine tööd päewaraamatu pidamises jägada, kuna Ameerika süsteemi tekimise põhjusel on olnud tahtmine laht põhiraamatud päewa ja pearaamatud ühendada.

Itaalia süsteemi järele peetakse kaks põhiraamatud ja neisse raamatutesse kirjutatakse kõik majapidamise waranduse osade muutumised enne päewaraamatusse ja siis pearaamatusse. Pearaamat võib Itaalia süsteemi järele peetud saada, nagu tähendajin, täielikult ja sekkorral ei ole abiraamatute pidamine tarwilik ehk lühidalt abiraamatute täiendustega.

Itaalia süsteemi arusüsteemiks tuleb niisugust raamatupidamise wiisi lugeda, kus päewaraamat ja kassaraamat ühels raamatuks on ühendatud. Seesugust wiisi võib tarwitada niisugustest majapidamistes, kus kõik müümised-ostimised puhta raha eest sünniwad. Selle sissekirjutamise wiisi järele täidaks ühendatud raamat päewaraamatu ja kassaraamatu ajet ja pearaamatus tuleks harilikus korras kassa arwe awada ja lühidalt pidada. Saksa süsteemi algatajaks on olnud tahtmine ehk soov päewaraamatu pidamist, kui tarwidus nõuab, kahel inimejel ühel ajal võimaldada. Selleks on waranduse osade muutumised kahte osasse jaotatud: ühte—muutumised raha eest ja teiste—muutumised wõlgu ehk raamatute järele. Niisugune jagamine võimaldab päewaraamatud kahes osas ühel ajal pidada.

Prantsus-Itaalia süsteemi sünnitajaks on omakorda soov olnud, tööd päewaraamatupidamises kolme ehk rohkem inimeste wahel jagada. Et seda kätte saada, tulewad majapidamise waranduse osade muutumised mõnesuguste tundemärkide järele kas kolme ehk rohkem osadesse jagada ja seesugune jagamine annab võimaluse ühel ajal kolmel või rohkem inimestes päewaraamatutesse sissekirjutada.

Saksa süsteem jaguneb kahte arusüsteemi ehk wiisi, üks nõnda nimet. ülemine mis süsteem Itaalia süsteemist Saksa süsteemi ja teine puht Saksa süsteem. Wahe puht Saksa süsteemi ja ülemine mis Itaalia süsteemist Saksa süsteemi juure seisab ülekanndamise wiisis kahest päewaraamatust pearaamatusse.

Saksa süsteemi järele, nagu teada, peetakse kaks päewaraamatud, milledeesse sissekanded iga päew tehakse, sealt aga pearaamatusse võib sissekanded teha, kas iga päew ehk teatava aja, näit. nädala, kuu eest.

Tehakse sissekanded päewaraamatuteist otse pearaamatusse iga päew, siis nimetatatakse seesugust sissekandmise wiisi ülemine mis süsteemiks Itaalia süsteemist Saksa süsteemi; tehakse aga sissekanded päewaraamatuteist teatava aja eest

ja mitte otse waid nõnda nimet. koondawa päewaraamatu abil ehk läbi, siis nimetatatakse seesugust raamatupidamise wiisi puht Saksa süsteemiks.

Somasugune wahe on puht Prantsus-Ingliise ja Itaalia süsteemide wahel. Puht Prantsus-Ingliis süsteemi järele tehakse sissekanded päewaraamatuteist pearaamatusse koondawa päewaraamatu abil teatava aja eest, kuna ülemine mis süsteemi järele sissekanded iga päew otse päewaraamatuteist pearaamatusse tehakse.

Ameerika süsteemi järele peetakse kahe põhi raamatu asemel ainult üks põhiraamat. Ameerika süsteemi põhiraamatul „Päewaraamat — Pearaamat“ on iga lehel küljel kaks oja ehk jagu: üks — päewaraamatu jaoks ja teine — pearaamatu jaoks.

Ameerika süsteemi juures on abiraamatute pidamine tingimata tarwilik, kuna teiste süsteemide juures võib üht ehk teist pearaamatu arwet kas täielikult ehk lühidalt pidada s. t. kas abiraamatuga ehk ilma abiraamatuteta.

Peale nelja põhi süsteemi, ülemine mis süsteemide ja arusüsteemide wõiwad meel uued süsteemi arud ehk wiisid nii tekkida, kui põhi raamatud Itaalia, Saksa ehk Prantsus-Ingliis, süsteemide järele peetakse ja abiraamatud kas kõik või osalt Ameerika süsteemi järele.

Neli raamatupidamise põhi süsteemi joonistustes.

Itaalia süsteem.

Päewaraamat.	Pearaamat.
--------------	------------

Saksa süsteem.

Kassa päewaraamat.	Pea- raamat.
Mitte kassa päewaraamat.	

Prantsus-Ingliis süsteem.

Õstimate päewaraamat.
Müümiste päewaraamat.
Muude muu- miste päewa- raamat.

Ameerika süsteem.

Pea- raamat.	Päewa- raamat.	Pea- raamat.
-----------------	-------------------	-----------------

Wõpüks paar sõna selle kohta, misugune raamatupidamise süsteem on kõige parem ja kõige õigem.

Et raamatupidamise süsteemi, nagu nägime, mitu on, siis ilmub iheenejelt küsimus, misugune neist süsteemidest on kõige parem ja õigem. Otsukohe selle küsimuse peale wastust anda ei ole võimalik, sest on ju iga süsteem kõige parem ja õigem teatavas majapidamises.

Nii on Ameerika süsteem kõige kohasem ja ka kõige õigem seefugustes majapidamistes, kus varanduse osajid arvu poolest vähe ehk piiratud on, ehk jälle väikestes majapidamistes, kus omanik ise raamatupidaja ja ärijuhi kohuseid täidab.

Selle vastu on suuremates majapidamistes ehk ärides kohasem ehk õigem Itaalia süsteemi tarvitada, kuna jälle majapidamistes, kus üks ametnik päevaraamatupidamisega toime ei saa, tuleb Saksa ehk Prantsuse-Inglise süsteemi tarvitada, kas puht ehk üleminemise süsteemi.

Seltskondlistes majapidamistes on aga kõige otstarbekohasem põhiraamatuid kas Itaalia ehk Ameerika süsteemide järele pidada ja abiraamatuid iseäranis eelarve abiraamatuid Ameerika süsteemi järele.

Üleüldse võiks aga öelda, et teatavas majapidamises kõige õigemaks ja paremaks süsteemiks tuleb seefugust süsteemi pidada, misjagune kõige väiksema waeva ja jõukulutusega kõige selgema pildi majapidamise varanduse ja tegevuse kohta annab.

T ö ö s t u s

Wabrikute tegewus normal, 1919. a. ja 1920. aastal.

(Seski suuremate (peale 100 töötl.) wabr. seisukord: normal, 1919. a. ja 1920. a.)

№	Wabriku nimi ja ajukoht.	Põhi kapital		Tööliste arv			Tööp.arv		P r o d u k t i o n		
		Enne Rub.	Müüb E. Mrk.	Norm a.	1919 a.	1920 a.	1919 a.	1920 a.	Normal taal, mõet ehk arv.	1919 a.	1920 a.
1	Arenholmi puuvilla wabrik A. S. Narva lähedal.	12000000	12000000	1100	2599	2480	224	196	Lõnga: 868.768 pd. Niiet: 70.772.000 arf. (54.120.500 Rub.)	Lõnga 23.485 pd. Niiet 10.516.800 arf. (15.925.065 mrf.)	Lõnga 40.071 pd. Niiet 10.872.187 arf. (339.628.284 mrf.)
2	Balti puuvilla wabrik A. S. Tallinnas.	2.400.000	4.800.000	2.000	640	948	225	233	Niiet: 150.000 pd. — 37.450.000 arf.	Niiet 13.409 pd. — 3.352.250 arf. (17.292.246,40 mrf.)	Niiet 22.100 pd. Lõnga ja niiti 1.716 pd. Watti 941 pd. (108.219.650 mrf.)
3	Sindi kalewi manufaktuur A. S. Pärnu lähedal.	1.600.000	6.000.000	1.100	1037	500	282	279	Kalewit: 600.000 arf. — 3.000 000 rub. (1.200.000 — 6.000.000)	Kalewit 165.088 arf.	Rujutub 25.000 arf. Wäljatõstatub 50.000 arf. (35.000.000 mrf.)
4	Narwa kalewi manufaktuur A. S. Narwas.	2.400.000	2.400.000	1.100	651	732	263	92	Kalewit: 566.300 arf. (2.841.500 rub.)	Kalewit 248.750 arf. (75—300 mrf. arfin.)	Kalewit 52.878 arf.
5	Kärbla kalewi manufaktuur A. S. Hiiumäe lähedal.	700.000	700.000	630	168	198	148	211	Kalewit: 60.000 arf. (2.500.000 rub)	Kalewit 27.882 arf. — 1.018.180 mrf.	Kalewit 23.230 arf. Lekiti 4.700 lt.
6	Narwa lina manufaktuur A. S. Narwas.	1.800.000	2.700.000	2.050	829	577	120	148	Linaft puldani 70.000 pd. — 3.500.000 arf. Juurte saadusi: 270.000 pd. — 9.000.000 fotti.	Linaft puldani 9.715 pd. — 524.50 arf. Kottifi 17.960 pd. — 1.399.800 arf.	Lõnga 9.476 pd. Niiet 83.277 arf. — 1.050 pd. (4.665.888 mrf.)
7	Wilsjandi lina-tööstuse-ühitus.	1.400.000	1.000.000	330	199	200	266	260	Lõngu: 26.000 pd. Niiet: 300.000 arf.	Lõngu 13.419 pd. Niiet 87.396 arf. (2.094.885 mrf.)	Lõnga 9.476 pd. Niiet 83.277 arf. — 1.050 p. (4.665.883,27 mrf.)
8	Wõisaküla lina ja lina teemise wabrik O. A. Pärnu maal.	65.000	—	165	84	—	260	—	Lõnga: 10.000 pd.	Lõnga 4.160 pd. (3.320.000 mrf.)	—
9	Rakweri lina ja lina teemise wabrik Rakweres.	—	—	160	153	140	207	190	Lõnga: 5.000 pd.	Lõnga 5.245 pd. (997.000 mrf.)	Lõnga 3.462 pd. (3.146.984 mrf.)

№	Ettevõtte nimi ja aadress.	Põhi kapital		Tööliste arv				P r o d u k t i o n			
		Enne Rub.	Müüb E.Mrk.	Norm a.	1919 a.	1920 a.	1919 a.	1920 a.	Normil taal, mõet ehk arv.	1919 a.	1920 a.
10	Seewaku lina ja villa kettamis- ja kudumise vabrik Võru maak.	—	—	120	90	42	250	278	Linast ja takast lõnga: 3.000 pd. Villast lõnga: 750 pd. Riidet: 10 000 arj.	Linast ja tak. lõnga 1.500 pd. Villast lõnga 300 pd. (911.001 mrf.)	Linast ja tak. lõnga 7400 p. Villast lõnga 889 pd. Riidet tujutud 9.000 arj. Riidet valmistatud ja pressitud 32 493 tükn. Kraasitud villa 530 pd.
11	Halliste linavarimise ühisk. Pärnu maak.	600.000	3.000.000	200	60	70	180	240	Puhast linu: 20.000 pd.	Puhast linu 4.000 pd. (280.000 mrf.)	Puhast linu 6.000 pd. (3.600.000 mrf.)
12	Tartu villi vabrik Tartus.	—	—	200	48	45	265	287	Villi: —	Villi 850 pd. — (1.100.000 mrf.)	Villi 2.137 pd. (4.664.146,15 mrf.)
13	Põhja Paberi ja Tsekkuloosje vabr. A. S. Tallinnas.	3.750.000	7.500.000	1000	539	546	148	321	Paberit: 920.000 pd. Tsekkuloosjet: 680.000 pd.	Paberit 140.715 pd. Tsekkuloosjet 115.820 p	Paberit 324.600 pd. Tsekkuloosjet 196.300 pd. (255.854.000 mrf.)
14	Tallinna paberi vabrik; Johanjon Tallinnas.	1.500.000	1.500.000	325	147	149	281	259	Paberit: 400.000 pd.	Paberit 167.812 pd. (10.000.000 mrf.)	Paberit 145.000 pd. (88.000.000 mrf.)
15	Lüri Paberi vabrik A. S. Ärva maak.	1.500.000	1.500.000	325	172	219	155	209	Paberit: 375.000 pd.	Paberit 69.408 pd. (4.909.808 mrf.)	Paberit 92.656 pd. (45.000.000 mrf.)
16	Kõhila Paberi vabrik Narva maak.	750.000	500.000	180	140	153	87	208	Paberit: 100.000 pd.	Paberit 67.000 pd.	Paberit 168.000 pd. (53.000.000 mrf.)
17	Käpina paberi vabrik Võru maak.	—	—	100	50	25-42	153	236	Paberit: 45.000 pd.	Paberit 11.070 pd. (664.200 mrf.)	Paberit 23.300 pd. (16.310.000 mrf.)
18	Mööbli vabrik A. M. Lützer A. S. Tallinnas.	3.000.000	3.000.000	2000	203	565	289	285	Tooli põhjast 9.200.000 ff. Wineeri platteži 53.000.000 ruut. jalg. Mööblid: 65.000 ff. Kartong ja muud: 216.000 ff. (3.351.500 rub).	Tooli põhjast 463.730 ff. Wineeri 686.700 ruut. jalg. Mööblid 18.104 ff. Kartong 13.637 ff.	115.000 pd. (70.000.000 mrf.)
19	A. Jürgens lauavabrik Tallinnas.	—	—	143	30	36	50	297	225.000 palki.	Palk 3000	(4.299.625 mrf.)
20	Karl M. Rafarof.	—	Muudetud küttega seadmed.	320	19	130	298	300	Laudu: 3000—5000 stand. (220.000 rub.)	Laudu 250 stand.	Laudu 1.100 stan. (13.200.000 mrf.)
21	Rämme Kejkladu Saevestki Rõmmel.	—	—	100	79	20	276	300	Palk: 12.000	—	—
22	Puu Export Ühisk. Pärnus.	—	—	104	—	16	—	239	Palk 1.200 stand. Rohalid müüf (111.350). Käbisäät — 287.000 rub.	—	Palk (lapp) 380 stand. liipreid 142,71 stand. Laudu 103 stand.

(Järgneb).

Maubandus.

1921 a. efimejel weerandil.

Õesti Tollivalitsuste kaudu jissetulnud tähtsamad kaubad (maade järele; puudades).

Kauba nimetus	Inglisim.	Saksim.	Rootsi	Daanid	Ameerika	Soome	Norra	Holland	Schweits	Austria	Leedum.	Poolam.	Belgia	Itaalia	Kokku
Sahu	3079	16180	7376	13215	67532	—	5130	8042	—	—	—	—	—	—	115554
Subfrut	1209	44354	20898	4690	18133	5347	238	3028	485	—	—	—	—	—	93382
Teravilja (ka riis)	618	23609	60228	1799	8	—	—	779	285	—	—	—	—	—	87316
Heeringad	3893	49645	241	9	—	9690	3822	—	—	—	—	—	—	—	67300
Gilje	—	—	1284	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1284
Soola	—	48101	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	48101
Nahka ja nahkaupa	1401	3655	395	28	420	121	—	—	—	—	—	—	14	—	6084
Willa	216	1470	327	683	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2696
Willaist lõnga ja riidet	1866	756	649	83	1	68	—	—	—	—	—	—	—	—	3423
Kuuvilla	13800	311	7239	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	21350
Kuuvilla lõnga ja riidet	1160	245	131	202	4	335	—	—	—	—	—	—	—	—	2077
Kauba ja vaud kaupa	15368	136869	4220	10300	95	2024	—	—	22	72	96	89	—	260	171405
Põllutöömehhanid	—	7337	197	—	1	—	40	—	35	—	—	—	—	—	7610
Kivisüü	182435	806	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	183241
Kokku . . .	225040	335338	103185	31009	86189	17585	9230	6849	827	72	96	89	14	250	815773

1921 a. efimejel weerandil.

Õesti Tollivalitsuste kaudu väljaläinud tähtsamad kaubad (maade järele; puudades).

Kauba nimetus	Inglisim.	Saksim.	Rootsi	Daanid	Leedum.	Itaalia	Belgium.	Kokku	Märkus
Kartulid	—	—	—	—	—	—	—	6	—
Pürituht	—	—	2443	—	—	—	—	5464	1 pb. = 20 liitrit
Kuid	281740	—	—	—	148	2878	—	281740	1 frand. = 165 pb.
Paberit	—	13518	—	—	—	1392	93546	108456	—
Paberi tooresained	—	—	—	—	—	—	5880	5880	—
Vinu	16679	—	1199	—	—	—	—	17378	—
Tsementi	—	—	—	54	—	—	—	54	—
Kokku . . .	298419	13524	3642	54	148	4265	99426	419478	—

Eesti sisse- ja väljavedu juunil 1921. a.

(Kaub. ja Tõöstusmin. Statistika Büroo kokkuvõtte Tallinna börse juuni (teiskmise) kursi põhjal: Naelfterl. = 1290 Emf., 100 Smrk. = 529 Emf., 100 Rtr. = 7754 Emf.)

Sisfavedu:

1. Toidu- ja maitseained:	78.350.254
2. Glustaini ja seemneid:	47.191
3. Tooresained:	24.499.584
a) mineraalriigist:	
(raud, kiviisüü, nafta j. m.)	12.427.868
b) taimeriigist:	
(puuvill, kafe polgd j.m.)	5.696.616
c) loomariigist:	
(nahk, vill j.m.)	6.375.100
4. Wabriku saadusi (wal- mis ja poolwalmis):	182 562.009
a) Masinaid ja metall kaupa:	71.806.072
b) Riide kaupa ja ja- landusi:	48.680.127
c) Keemia kaup (sitt juures seep, tõrv j. m.):	24.355 762
d) Muud: (vaber, firjut. mat. trükitöö, fajans ja klaaskaup j.m.)	37.720.048
	Emf. 285.459.038
	Naelftr. 221.286

Wäljavedu:

1. Toidu- ja maitseained (kartulid, piiritus j.m.):	8.435.000
2. Tooresained:	80.877.642
a) taimeriigist (linad ja tatud j.m.):	80.225.122
b) loomariigist (nahad ja johwid):	652.520
3. Wabriku saadused (wal- mis ja poolwalmis)	
a) Masinad ja metall kaup:	6.433.960
b) Riide ja jalandus:	58.467.808
c) Keemia kaup:	60.000
d) Wineer ja lauad:	19.440.847
e) Vaber:	24.912.722
f) Muud (sitt juures tjement 1.350.000)	3.302.500
	Emf. 201.930.479
	Naelftr. 156.535

Poolaasta wäliskaubandus.

Kuna meil juba paljud lähema minewiku raskused lahendamisel ja teataw tasakaal majanduslises elus kättesaadud, nagu riigi eelarwes, raha tsirkulatsioonis ja wäliskurjis siseturu hindades jne., on üks walusam koht weel jäänud, mis järjekorraliselt meel tasakaalu wiimata ja sellepärast täit tähelepanu arateenib, j. o. meie wäliskaubandus.

Wiimaste kokkuvõtete järele on meie wäliskaubandus järgmine olnud (puudades).

	1921. a.	1920. a.
Sisfavedu:	1/1—	1/1—
	31/III	31/V
Jahu	115.054	1.155
Suhkur	98.302	51.276
Heeringad	67.300	—
Silgud	1.284	—
Sool	48.101	125.918
Nahk	6.014	4.560
Wili	2.696	1.838
Wollane lõng ja riie	3.423	480
Puuvill	2.135	23.997
Puuwilla lõng ja riie	2.077	1.850
Raua fordid ja kaup	171.308	18 276
Põllutöömashinad	7.610	—
Kiwisüü	183.241	131.208
Petroleum	—	40.379
Wäetisained	—	—

	1921. a.	1920. a.
Wäljavedu:	1/1—	1/1—
	31/III	31/V
Kartulid	—	117.756
Piiritus	3.174	5.612
Puu	281.740	236.115
Paberi tooresained	5.880	—
Vaber	103.764	31.135
Linad	17.878	35.927
Telliiskiwid	—	—
Tjement	54	27.114

W ä ä r t u s e järele kokkuvõttes saame järg-
mised andmed (miljon markades)

Sisfavedu:	1921. a.	Jaan.	Febbr.	Märts.	Aprill.	Mai.	Juuni.	Joolu.	1920. a.	1919. a.
1. Toidu ja maitseained	41,9	122,6	70,2	129,7	152,7	78,3	595,8	435,8	267,1	690,6
2. Tooresained, soffa	96,3	33,9	40,7	61,1	34,3	24,5	290,8	460,4	336,3	312,8
3. Wabrikusained	34,2	15,9	12,4	26,9	22,2	12,4	124,0	37,7	—	—
4. Glustainid ja seemned	53,2	8,3	15,7	2,9	0,1	5,7	85,9	80,9	—	—
a) mineraalriigist	8,8	9,7	12,7	31,3	12,1	6,4	80,9	1,7	—	—
b) taimeriigist	269,9	171,1	198,8	275,5	265,1	182,6	1.363,1	435,8	228,9	690,6
c) loomariigist	59,5	69,4	49,3	98,5	87,3	71,8	435,8	435,8	228,9	690,6
d) muud	77,6	43,1	89,9	106,7	94,4	48,7	460,4	37,7	—	—
e) wäetisained	132,7	45,0	28,0	52,7	39,2	37,7	336,3	—	—	—
f) teemad	—	12,6	81,5	17,6	44,2	24,4	130,3	—	—	—
g) teemad	—	1,3	1,2	14,8	0,2	0,1	17,7	—	—	—
h) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
i) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
j) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
k) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
l) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
m) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
n) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
o) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
p) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
q) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
r) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
s) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
t) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
u) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
v) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
w) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
x) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
y) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
z) teemad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Hindade ümberarvamise alusel on wõetud naelfsterlingi kursid: 1919. ja 1920. a. 270 marka, 1921. a. jaanuaril — 1357 mk. webruaril — 1209,5 mk., märtsil — 1128 mk.,

aprillil — 1276 mt., mail — 1239 mt. ja juunil — 1290 mt.

Wäljavedu:	1921. a.				
	Jaan.	Weebr.	Aprill	Mai	3. juuni
1. Toidu- ja maitseained	8,1	2,1	2,8	58,3	8,4
2. Etusloomad ja taimed (seemned)	8,4	0,1	—	64,2	—
3. Tooresained	—	—	6,8	5,8	80,9
4. Wabrikutsaadused ja sellest valmistatud ja metallfaup	5,5	—	0,2	7,5	6,4
riidid ja jalandub	42,7	1,8	33,9	46,2	58,5
teemata faupu	—	1,5	0,2	0,1	0,1
vineert ja laudu	—	20,4	8,2	17,1	19,4
paberit ja ifelusi	—	—	—	—	—
looffi	40,1	8,6	14,5	258,4	24,9
muud	—	1,1	5,5	4,2	3,3
Kokku	99,7	35,6	72,2	456,8	201,9
1920. a.	40,4	58,3	84,2	190,1	24,4
1919. a.	8,3	2,1	7,2	97,6	29,3

Kui kõigepealt käesolewa aasta andmeid siise- ja wäljaveetud kaupade rohkuse üle (puudades) waatleme, on näha, misjulgune elamus meie wäliskaubanduses walitseb, wõrreldes läinud aastaga. Glaw on olnud peaaugjalikult siisewedu: käesolewa aasta esimese kolme kuu jooksul on siiseweeetud jahu rohkem, kui kogu läinud aasta jooksul, suhkurt, heeringaid, silku, nahka, willa, willast lõnga, raua fortifid ja kaupa ning kiwisütt rohkem, kui läinud aasta esimese wiie kuu jooksul. Wähem on wõrdlemisi siiseweeetud joola ja petrooleumi, ained, millede hooaeg nähtawasti jügiseks jääb.

Glaw on olnud aga ka wäljavedu: nii on nüüd kolme esimese kuu jooksul rohkem wäljaveetud, kui läinud aasta esimese wiie kuu jooksul puud ja paberit, kuna aga tähtsamat wäljawee ainet — lina — wõrdlemisi wähe wäljaveetud on. See on ifeenesest loomulik, kuna nõudmine lina järele wäljamaa turgudel alles mai-juuni kuul tekkis, mille ajast meil ka juba tuntawamat wäljavedu märgata on.

Suwitawamat ja täielikumat pilti pakuwad andmed siise- ja wäljaveetud kaupade andmed wäärtuste järele (miljon markades). Nende järele on nii siise- kui wäljawees esimesel kohal

wabrikutsaadused — siisewedu 1363,1 miljoni marka, wäljavedu 713,5 milj. marka. Teisel kohal on siisewees toidu- ja maitseained, wäljawees tooresained, kuna siisewees tooresained alles kolmandal kohal seiwawad.

Selle järele ei ole siiseweeetawate kaupade liigid mitte kõige loomulikumat: weame siise kõige rohkem walmiskaupafid ja toiduaineid. Walmiskaupafid weawad siise harilikult wähe arenenud maad, mis siis harilikult wastatafuna just toidu ja tooresaineid wälja weawad, kuna meil aga just toiduainete siisewedu suur on, mis tiheda rahwaga tööstusmaadele kohane.

Wäljawee kaupade liigid annawad jarnajele wastolule seletust: landwam osa on — wabrikutsaadused terwelt 73% kogu wäljaweeost. Waatamata, et üleilmiline majandusline kriis walmiskaupade müüki äärmiselt raskendab, kui ka tähtsam wabrikutsaaduste turg — Wenemaa — meile peaaegu täiesti sulutud, on siiski wabrikutsaaduste wäljavedu meil sedawõrd et kõik teised wäljawee liigid selle warju jääwad. Et meil siiski palju walmisaineid siise weetakse, tuleb sellest, et meie tööstus mitte omamaa tarwiduste walmistamiseks pole loodud, waid et just igapäewase tarwiduse kaupafid siisewedama oleme sunnitud.

See näitab omakord et meil äärmiselt raste on isoleeritud, ifeseisew majandusüsteem, et meie juba

ilma majanduse süsteemi ajajärgus oleme saadusi teistele walmistades ja teisi saadusi oma tarwiduseks siisewedades. Tahes ehk tahtmata peame sellest järeldusi tegema ja äratundma, kui äärmiselt tähtis on meile wälisurgude küsimus ja kuda selle küsimusega ühenduses on meie majandusliste raskuste lahendamine.

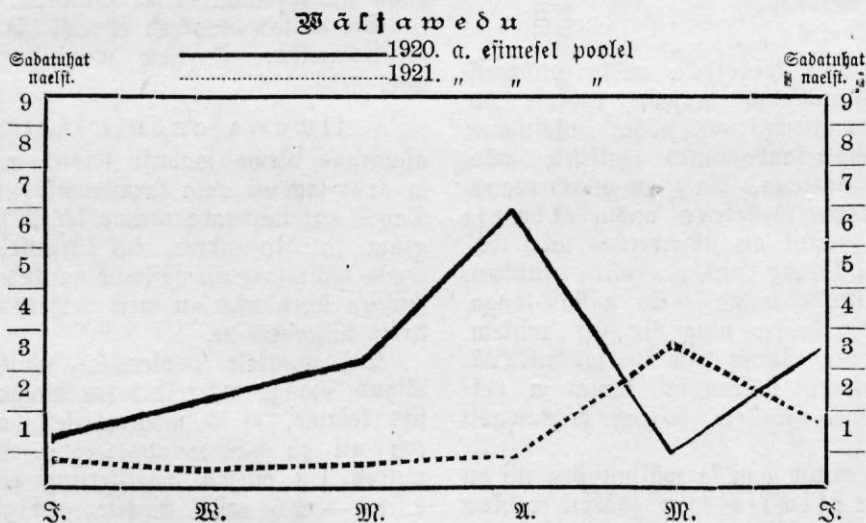
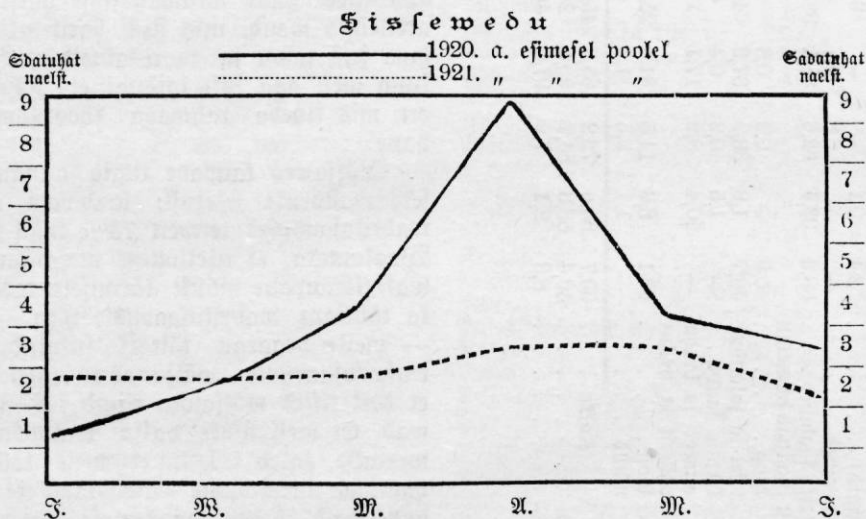
Kui wiimase poolaasta wäliskaubandust läinud omaga wõrreldes (w. diagram. If. 14) siis leiame, et see wäärtuslikest palju wähem on: nii on siiseweeetud 1921 a. esimesel pool umbes 1,8 miljoni naelsterlingi eest, 1920 a. e. p. — 2,5 milj. naelstr., eest; wäljaveetud 1921. a. e. p. — 0,8 milj. naelst., 1920 a. e. p. 1,8 milj. naelster. eest. Ku: aga käesolewa aasta esimese kolme kuu kohta awaldatud andmeid kaupade rohkuse üle (puudades) meeldetuletame, siis peame järeldama, et jarnane nähtus langenud hindadest tuleb, kuna kaupafid siiseweeetud tegelikult rohkem ja wäljaveetud sama palju on, kui läinud aastal. Mäituseks on wäljawee kaupade hinnad järgmiselt langenud: lina — 1920 a. 370 naelster. tons, 1921 a. — 70 naelster.; lauad, — 1920 a. — 35 — 40 naelster. standart, 1921 a. — 13 naelster. jne.

Üleüldiselt peab ütleva, et veel hiljuti kardetud

Wabakaubandus

mitte nii halbu tagajärgi annud ei ole, kui ettekuulutati. Sisjeweedu on (vaata diagramm) ühtlasemaks läinud, ega tee enam hüppeid läinud aasta eestujul ja annab jeeaga findla-

kaupabest. Järgmiste kuude jooksul wäheneb aga nende kaupade liit 37 milj. margani ja peatähtsuse saawad — masinad ja metallkaup, kui ka riidekaup ning jalanõud. Wiimaste kohta peaks küll tähendama, et need kaubad küll tarwilikud, nende siisjeweedu aga rahvusmajanduslikelt seisukohalt mitte kõige soowitamam ei ole, kuna meie tekstiil ja nahatööstus

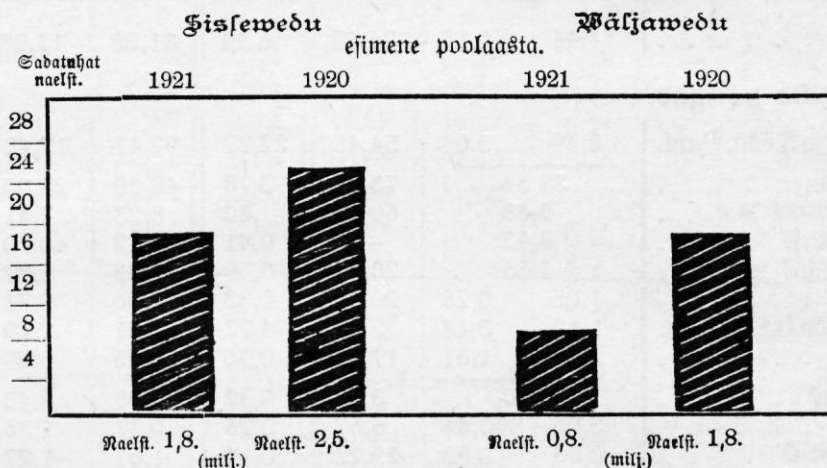
maid andmeid wäliskaubanduse celarwe kokku-seadmiseks. Ka sisjeweetud kauba liikide juures ei leia ettekuulutud wabakaubanduse halba mõju: sisjeweetud on ilkagi suure enamuses tarwilikke kaupe. Jaanuari kuu jooksul on küll ebaloomulise suure summa — 132,7 milj. marga eest, — mitmesuguseid walmiskaupasid (klaas ja portselaan nõusid, pudukaupa jne.) sisjeweetud, kuid nähtawasti oli see paratamata tolliataide tühjendamise litjentside aja-järgul sinna kogunenud wähemtarwilikudest

küllalt wäljaorenenud peaks olema ja kodumaa nõudeid täita suutma. Seletaw on see kõige-pealt majanduslike kriisiga wäljamaal, mis ennast kõige terawamal kujul just tekstiil — ja jalanõude tööstuses araldas ja nende ainete hindasid äärmiselt alla surus, mille tõttu siis meile wäljamaa kaup kaugelt odawam tuli, kui omamaa saadused.

Teisest küljest ei ole kodumaa tööstus, peaaegjalikult tekstiil tööstus, mitte kodumaa nõuete kohaselt siisjeweetud ega walmieta meie maitse-

kohast kaupa. Et ta aga siiski müügitõbulis- teatavatel väljamaa turgudel, näitab tee asja- olnu, et näit. juuni kuu jooksul meil riide kaupa ja jalandused rohkem on väljaveetud, kui sisseveetud (väljavedu — 58,5 miljoni marka, sissevedu 48,7 miljoni marka). Kuna

wäliswalmutat maale annud ja et Wenemaalt tulejad optandid teatawaid wäärtusi kaasa too- wad. Lõpurejultaadina on ta kahjuks ikkagi pasšiivne olnud, kuigi kauba bilansist kaugelt wähemal määral, mille tõttu meie marga wä- listurs wiimaste kuude jooksul natufene alla-

wiimase aja tundemärgid aga näitawad, et just meie tekstiil kaupadel lootust on wälis- turgude leidmiseks, siis on lootust kindlama tasakaalu saavutamiseks tulewikus.

Kui waadelda meie kaubanduse bilansi wiimase poolaastal, siis peab tunnistama, et weel suurel määral pasšiivne on. Tege- likult ei ole aga käesolewa aasta

makju bilans

mitte nii kurb, kui arwesse wõtta, et paljud sisseweetud kaubad, mis tolli aitadest wäljatoo- dud, endistest aastate jooksul ostetud, et meie sadam ja raudtee transiit kaupade weega hulk

surutud on. Sarnane kurfi langemine mõjub aga automaatselt seisukorra parandamiseks kaasa: elustab väljavedu ja paraliseerib sisse- wedu. Tagajärgeid ongi märgata, mille taga- järjel ta kurs wiimase ajal püsiwaks on muu- tunud. Kindlasti võib aga, kabe eelmise aasta kogemusi arwesse wõttes, ette ütelda, et kui mitte enne, siis esolewa talwe jooksul seisu- kord wabaturul kindlasti muutub ja meie marga wäliswalmutat töuseb juudatime meie siis järgmisel aastal aktiivse maksubilansini jõuda, oleks sel- lega meie marga kurfi stabiliseerimise küsimus lahendatud. L. S.

R a h a n d u s.

Rahaministeeriumi teadaanne

Wabariigi Walitsuse poolt 1. juunil 1921. a. wastuwoedetud seaduse põhjal Wene aktsia-pan- kade kohalikkude jaoskondade likwideerimise kohta kinnitatatse rahaministri poolt „Riigi Teatajas“ nr. 59/60—1920. a. wälja kuuluta- tud määrus Njowi-Dooni kommerts panga Tallinna jaoskonna tegewuse lõpetamise üle, niisama „Riigi Teataja“ lihas nr. 5—1921. a. wäljakuulutatud määrus Moskwa Lõõstuse Panga Tartu ja Pärnu jaoskonna tegewuse lõpetamise ja „R. Teataja“ lihas nr. 7—1921. a. wälja kuulutatud määrus Moskwa Lõõstuse Panga Narwa jaoskonna tegewuse lõpetamise üle. Sama seaduse põhjal kinnitatatse Njowi-

Dooni Kommertsypanga Tallinna jaoskonna kui ka Moskwa Lõõstuse Panga Tartu, Pärnu ja Narwa jaoskonna likwideerimiskomisjonide liikmeteks: M. Tombach, R. Paabo ja J. Waabel.

Ülewalmutatud Njowi-Dooni ja Moskwa Lõõstuse Panga kohalikkude jaoskondade kredii- torid, kes oma nõudeid nende jaoskondade wastu „Riigi Teatajas“ nr. 59/60—1920. a. ja „R. Teataja“ lihas nr. 5 ja 7 — 1921. a. määratud tähtajal weel ülesannud ei ole, kutsutakse üles oma nõudeid kuue 6 kuu jooksul, 29 juunist s. a. arwates, täienbawalt kirjalikult teatama likwideeri- miskomisjonidele adr. järele: Tallinn, Raha- ministeerium.

Kodumaa rahaasutuste äriseisud 1. juuliks 1921. a. (milj. mkr.)

A l t i w .	Kassas seisew sula raha.	Hoiusummad ja jookswad arwed teis- tes rahaasu- tustes.	Laenu-, wesk- lite diskont ja kontofor- rent arwe- toflu.	Rahaasu- tuse omad wäärtpa- berid.	Korres- ponden- did.	Muud aktiwa summad.	Kokku.
Cesti Bank	74,44	60,15	826,38	6,89	81,38	11,98	1,061,16
Altfia pangad:							
Cestim. Raub. ja Lööst. Bank.	8,49	5,04	54,45	22,27	92,47	17,47	200,20
Harju Bank A./j.	38,54		73,98	3,78	48,20	27,05	191,54
Tallinna Kr. Bank A./j.	6,88		60,97	1,40	8,23	7,41	84,89
Põhja Bank A./j.	8,93		—	0,41	30,12	40,70	80,16
Cesti L.-S. Bank A./j.	1,66		28,77	0,59	0,25	1,81	33,07
Sakala Bank	1,05	0,28	20,35	0,33	1,86	0,71	24,57
Tallinna Altfiapank	1,12	3,14	3,36	4,77	1,21	2,29	15,89
Tartu Bank	2,09	1,61	17,32	0,96	20,95	6,69	49,63
Tartumaa Bank		0,50	3,99	0,82	0,06	2,48	7,85
Wiru Bank	3,06	0,44	6,67	0,26	0,77	1,36	12,55
Cesti Rahwapank	0,55	0,83	29,22	0,10	1,61	1,27	33,56
Tallinna linna Bank	2,43	2,41	21,29	1,03	0,16	0,73	28,01
Tallinna Kaupmeeste Dis- conto ja L. Bank	0,50	0,77	12,04	0,09	1,79	2,78	17,95
	19,29	14,52	332,41	36,81	207,68	112,75	779,87
	56,51						

P a s s i w .	Altfia, oia, tagawara ja muud erifa- pitalid.	Hoiusum- mad täht- ajalised ja jooksw. arwel.	Passiiv laenu- ja rebidiskont.	Korres- pondent.	Muud passiiv summad.	Kokku.
Cesti Bank	295,08	467,27	—	181,07	117,73	1.061,16
Altfia pangad:						
Cestim. Raub. ja Lööst. Bank.	27,80	61,30	—	86,19	24,90	200,20
Harju Bank A./j.	26,48	86,25	0,14	38,58	40,10	191,54
Tallinna Kr. Bank A./j.	10,38	52,65	8,25	6,09	7,52	84,89
Põhja Bank A./j.	10,36	32,05	2,65	18,49	16,60	80,15
Cesti L.-S. Bank A./j.	5,30	18,69	4,17	0,11	4,80	33,07
Sakala pank	2,16	16,12	1,04	4,26	0,99	24,17
Tallinna Altfiapank	4,48	8,23	1,02	0,15	2,00	15,89
Tartu Bank	2,16	34,11	1,25	7,72	4,38	49,63
Tartumaa Bank	0,60	6,23	0,19	0,01	0,83	7,85
Wiru Bank	1,58	7,79	0,23	1,76	1,18	12,55
Cesti Rahwapank	1,02	7,90	22,21	1,04	1,38	33,56
Tallinna linna Bank	0,82	22,84	0,05	0,93	3,36	28,01
Tallinna Kaupmeeste Dis- conto ja L. Bank	4,14	8,80	0,26	3,06	1,70	17,96
	97,28	362,96	41,46	168,39	109,74	779,87

Wastastiku krediit-ühisused.

Aktiiv.	Kassas seisew jula raha	Hoiusum. ja jooksuab ar- wed teistes rahaasutust.	Laen. wets- lite diskont ja konto-for- rent arwed	Rahaasu- tuste omab wäärtpa- berid	Korres- pondendib	Muud aktiwa summad	K o f f u
Estimaa mõišate	0,11	1,00	29,18	1,19	—	3,70	35,18
Narwa	0,21	0,26	1,11	0,32	0,15	0,99	3,04
Pärnu	1,14	—	8,56	0,21	4,58	2,12	16,61
Walga	0,24	0,05	7,90	0,005	0,14	0,80	9,14
II Walga	0,10	0,28	1,60	0,003	—	0,05	2,03
Paide	0,69	0,69	8,70	0,15	0,57	0,18	10,99
	2,49	2,28	57,05	1,88	5,44	7,84	76,99

Passiiv.	Aktsia, oša, taganara ja muud erifa- pitaatid	Hoiusum- mad taht- ajalised ja jooksuwal arwel	Passiiv laenuid ja rediskont	Korres- pondendib	Muud passiiv arwed		K o f f u
Estimaa mõišate	3,95	—	27,44	—	3,79	—	35,18
Narwa	0,23	2,47	—	0,17	0,17	—	3,04
Pärnu	0,52	14,64	—	0,77	0,68	—	16,61
Walga	0,72	5,33	1,25	1,03	0,81	—	9,14
II Walga	0,13	0,91	—	0,83	0,16	—	2,03
Paide	0,36	4,36	4,35	1,21	0,71	—	10,99
	5,91	27,71	33,04	4,01	6,32	—	76,99

Laenu- ja Hoiuühisused.

Aktiiv.	Kassas seisew jula raha	Hoiusum. ja jooksuab ar- wed teistes rahaasutust.	Laen. wets- lite diskont ja konto-for- rent arwed	Rahaasu- tuste omab wäärtpa- berid	Korres- pondendib	Muud aktiwa summad	K o f f u
Wiljandi Eesti	0,15	0,35	6,20	0,013	0,06	0,26	7,06
Pärnu "	0,01	0,56	1,48	0,06	—	0,06	2,16
Wiljandi "	0,005	0,08	0,24	0,05	—	0,02	0,39
Tartu Saksja	0,05	—	0,86	—	—	0,01	0,92
Wõnnu	0,0005	0,0002	0,35	0,05	—	0,02	0,429
Paide	0,001	0,009	0,21	0,02	—	0,01	0,25
Helme	0,03	0,09	0,99	0,05	—	0,09	1,25
Lüganufe	0,04	0,005	0,52	0,02	—	0,002	0,58
	0,29	1,10	10,85	0,26	0,06	0,47	13,04

P a s s i w.	Aktiiva, oja, tagavara ja muud erikõigused	Hoiufundamenditajad ja jooksul arvel	Passiiv laenud ja rebiifont	Korrespondendid	Muud passiiv arved		K o f f u
Wiljandi Eesti	0,23	5,43	0,54	0,20	0,66	—	7,06
Värnu	0,13	1,76	—	0,09	0,17	—	2,16
Wiljandi "	0,08	0,28	—	—	0,03	—	0,39
Tartu ja ka	0,06	0,84	—	—	0,03	—	0,92
Wõnnu	0,005	0,20	0,20	—	0,03	—	0,429
Paide	0,02	0,22	—	—	0,02	—	0,25
Helme	0,11	1,06	—	—	0,06	—	1,25
Lüganuse	0,02	0,15	0,39	—	0,02	—	0,58
	0,66	9,94	1,13	0,29	1,02	—	13,04

Ühispangad

A k t i w.	Kassas seisew fularaha	Hoiufundamenditajad ja jooksul arvel teistes rahajutust.	Laenu. meeleliste biifont ja konto-foor-rent arved	Rahaasutuste omad wäärtpaberid	Korrespondendid	Muud aktiiva summad	K o f f u
Narwa	0,02	0,26	2,60	0,24	0,09	0,18	3,39
Rakwere	0,37	0,46	3,31	—	0,07	0,46	4,66
	0,39	0,72	5,91	0,24	0,16	0,64	8,05

P a s s i w.	Aktiiva, oja, tagavara ja muud erikõigused	Hoiufundamenditajad ja jooksul arvel	Passiiv laenud ja rebiifont	Korrespondendid	Muud passiiv arved		K o f f u
Narwa	0,16	1,91	0,98	0,12	0,22	—	3,39
Rakwere	0,29	2,52	1,50	0,02	0,34	—	4,66
	0,45	4,43	2,48	0,14	0,56	—	8,05

Eesti panga laenuarwitajad 1. augustil 1921. a.

Tööstusettevõtted	Mk. 347.099,734.82
Raubandus	80.748,708.21
Dmavalitsuse asutused	137.149,832.19
Kooperatiivid	75.123,113.14
Pangad ja Kred. Ühised	22.787,125.97
Kirjastus Ühised	6.991,365.51
Seltsid	5.405,576.88
Raudteewalitsus	20.187,490.18
Kokku: Mk. 695.492.946.90	

Kaubamaja O. Seisler & Co

Tallinn, Harju uul., nr. 24.

TELEFON 12-13.

Telegrammide adress: SEISLERCO.

OSTAB:

LINU JA LINASEEMNEID:

Pärnus, Abjas, Wiljandis, Tallinnas, Tartus, Elwas, Walgas, Karulas, Antslas, Mehikoormal, Räpinal, Wõrus, Petseris ja Lauras

METSA JA METSASAADUSEID. ———— OMAD SAEWESKID.

MÜÜB:

Põllutööriistu ja masinaid, rehepeksumasinaid, lokomobiiliseid, põllurammu, soola, suhkurt, nahka, määrdeõliseid, soodat, kiwisütt, tõrwa ja terpentini.

Eesti Klaasitööstuse Osühisus „EKO“

Peakontor Tallinnas, Raatuse tän. № 10, tel. 903.

Wabrik asub Lelle-Eidaperes.

— Wabrik valmistab kõiksugu pudelisi, —
NAGU MINERALWEE, ÕLLE, LIKÖÖRI,
ROHU, jne. pudelisi, KLAASASJU, NOUSI,
::: KLAASPURKISI ja PIIMAPÜTISI. :::

Wõtab tellimisi vastu. ::: Proowid kontoris näha.

WABRIK OSTAB KÕIKSUGU KLAASIPURU (tükkisi).

Wäljamaalt.

Juuli kuu kestpaigas on Inglismaal söe-kaewandustes tööle asunud. Esmesed tööpäevad ei rahuldanud lootusi rutulises töötuse jaluleseadmises ja normaal kauplemises. Valju kaewandusi on niisuguses seisukorras, et töönendes võib ainult käesolewa kuu algul täiel mõõdul alata. Niisugune seisukord on Wales'is ja Shotimaal. Yorkshires'is on seisukord parem. Üldse tuleb arvata, et tarwilik arw kiwisüüt jõuab turule selle kuu lõpul, pärast kohalikkude nõuete rahuldamisest.

Hinnad on wäga kõrged ja kaewanduste omanikud katsuwad neid weelgi tõsta, kuid tuleb arvata, et kõige ligemal ajal hinnad langetawad.

Kardifi söe hinnad olid 11—16 juulil: Best Admiraltise fuurtes tükkides 45 sh. kuni 47 sh. 6 p. tonni eest

Best Seams petnise 24 sh. kuni 25 sh. tonni eest.

Hull'is operatfioone peaaegu ei olnudki; vähemal arwul pakuti 50 kuni 52 sh. 6 p. jõelutud sortide eest.

Newcastls'is tundub suurendatud nõudmine kiwisöe järele, kuid harilikka laewasõiduks tarwilikka fortifid turul weel ei ole. Hinnad olid Newcastls'is järgmised:

best steams 42 sh. kuni 45 sh., seconds 40 sh., best smalls 15 sh. kuni 17 sh. 6 p., seconds 12 sh. 6 p kuni 13 sh. 6 p. Kõik need hinnad on koha peal müümiseks.

Hinnad c. i. f. alusel ei ole weel wälja selgunud, kuid tuleb arvata, et hea Newcastls'i süü tuleks Tallinnas mitte alla 70 sh. tonn.

Seadused ja määrused.

Määrus kaupade wäljaweo tollimaksude kohta.

Wabariigi Walitsuse poolt 3. jaanuaril 1921. a. wastumõetud seaduse põhjal tollide ja teiste sisse ja wäljaweo maksude asjus (seadus nr. 32, „R. L.“ nr 4—1921. a.) muudetakse ja täiendakse 26. mail 1921. a. maksmapandud määrad wäljaweeawate kaupade kohta („R. L.“ nr. 44—1921, a.) järgmiselt:

Tariif.

§§	Punktid.	Kaupade nimetus.	Tollimäär. Mrk.
7		Mawilja ja teised taimetoiu-ained peale kartulite	
	1 ja 2	Muutmata	Muutmata
	3	Kuivatud seened, kõifisugused, br. pp.	500 --
	4	Sõhwikad ja tikerberid, wärsked, br. pp.	50.—
9	1	Wärsked ja elusad kalad, kõifisugused, br. pp.	Muutmata
10	1 ja 2	Muutmata	Muutmata
	3	Wastikamaod, kuimatatud, br. pp.	750.—
28	—	Kompwektid, igajuugused, br. pp.	50.—

Käesolew määrus astus jõusse 21. juunil 1921. a.

Määrus kaupade sissewew ning tollimaksude kohta.

Wabariigi Walitsuse poolt 3. jaanuaril 1921. a. wastumõetud seaduse põhjal tollide ja

teiste sisse- ja wäljaweo maksude asjus (seadus nr. 32, „R. L.“ nr. 4—1921. a.) muudetakse 23. aprillil 1921. a. finnitatud tollitariif („R. L.“ nr. 31—1921. a.) järgmiselt:

Tariif.

§§	Punktid.	Kaupade nimetus.	Tollimäär. Mrk.
80	—	Muutmata	20.—
83	1	Muutmata	20.—
	2	Muutmata	20.—
	3	Muutmata	20.—
87	3	Muutmata	Muutmata
	Märk.	Kasein, munawalge ja muu kollane tehniliseks otstarbeks, kaub.-tööstusmin. tunnistusega pp.	50.—
150	3	Muutmata	Muutmata
	Märk.	Keskliite malmist rabiatorid ja auru katlad (funni 2 atmosfööri rõhumiseni), aurukatla walwefelti tunnistusega pp.	20.—
152	1	Muutmata	Muutmata
	Märk.	Keskliite rauast rabiatorid ja aurukatlad (funni 2 atmosfööri rõhumiseni), aurukatla walwefelti tunnistusega, pp.	20.—
177	1-c	Muutmata	Muutmata
	Märk.	Kaltsudest papp rullides katusepapi wabrikutele ümbertöötamiseks, kaub.-tööst. min. tunnist. pp.	25.—

Käesolew määrus pandi maksma 21. juun. 1921. a.

Määrus kaupade väljaveo tollimaksude kohta.

Wabariigi Walitsuse poolt 3. jaanuaril 1921. a. wastuwõetud seaduse põhjal tollide ja teiste sisse- ja väljaveo maksude asjus (seadus nr. 32, „R. L.“ nr. 4—1921 a.) muudetakse ja täiendatakse 26. mail 1921. a. maksmapan-
bud tollimaksu määrad väljaveetawate kau-
pade kohta („R. L.“ nr. 44—1921. a.) järg-
miselt:

Tariif.

§§	Punkt- tid.	Kaupade nimetus.	Tollimäärad Mrk.
5	3	Piimapulber (kuimatatud piim) br. pp.	300.—
7		Nia- ja puuwili ja teised taimetõidu ained, peale kartulite:	
	4	Tõhwikad, wärsked, br. pp.	50.—
	5	Nia- ja puuwili, iseäralbi nimetamata, br. pp.	60.—
9	1	Wärsked ja elusad kalad, kõiksugused, peale tindi- kala, br. pp.	50.—
	4	Sissetehtud sprotid, õli sees, br. pp.	60.—
26		Klaasteosjed:	
	1	Aknaklaas	ilma.
	2	Klaasprügi, br. pp.	20.—
29		Toored nahad:	
	1	Wafikanahad:	
	a	Märjalt soolatud, br. pp.	700.—
	b	Kuimatatud ja kuivalt soolatud, br. pp.	1.600.—
	2	Lambanahad:	
	a	Märjalt soolatud br. pp.	260 —
	b	Kuimatatud ja kuivalt soolatud, br. pp.	400.—
30		Seep igasugune	ilma.
31		Pesufooda:	
	1	Kaltsineeritud	ilma.
	2	Kristalliseeritud	60.—
32		Kafein	ilma.

Käesolew seadus hakkas maksma 16. juu-
list 1921. a.

**Määrus kaupade sisseweo ning tolli-
maksude kohta.**

Wabariigi Walitsuse poolt 3. jaanuaril 1921. a. wastuwõetud seaduse põhjal tollide ja teiste sisse- ja väljaveo maksude asjus (seadus nr. 32, „R. L.“ nr. 4—1921. a.) muudetakse 23. apr. 1921. a. sinitatud tollitariif („Riigi Teataja“ nr. 31—1921. a.) järgmiselt:

Tariif.

§§	Punkt- tid.	Kaupade nimetus.	Tollimäärad Mrk.
27	2 Mär- kus:	Muutmata Kõik selles § nimetatud kau- bad lastakse wälja raha- ministeeriumi loaga.	Muutmata.
28	2-b Mär- kus:	Kõik selles § nimetatud kau- bad lastakse wälja raha- ministeeriumi loaga.	
87	1	Muutmata	200.—
119	3	„	4.800.—
197	1 Mär- kus:	„ Toores-poolijõidi kangad ümbertõötamiseks todu- maa wabrikutes kauban- dus-tööstusministeeriu- mi tunnistusega ja proo- wide järele	Muutmata. 600.—

Käesolew määrus hakkas maksma 16. juu-
list 1921. a.

**Rahaministeeriumi sunduslik määrus
kallismetallide ja kalliskiwide, raha-
märkide ja wäärtpaberite kohta.**

Wabariigi Walitsuse poolt 29. juunil j. a. wastuwõetud seaduse põhjal pannakse maksma järgmine sunduslik määrus kallismetallide ja kalliskiwide, raha ja wäärtpaberite väljaveo kohta:

1) Plaatina-, kuld- ja hõberaha, hõbeda, kulla, plaatina ja nende segude ja sulatiste wälja- ja läbiwedu Eesti riigi piiridest tükkide, traadi, pleki, paela, tolmu eht nuul näol, niisama kalliskiwide wälja- ja läbiwedu toorel ja walmis kujul, iieseiswalt ja asjade küljes, on ilma rahaministri iseäralise loata keelatud.

Märkus: Igal reisirjal, kes 14 a. wana, wõib kallismetall-asjadest ilma iseäralise loata kaapas olla: kaks uuri ketiga, neli sõrmust, kaks kaelaketti, igal mehel peale selle — üks portsigar ja ühed mansheti nõõbid, igal naisel — kaks käewõru, ühed sõrwarõn-
gad, kaks broshi ja ribikül, kusjuures kalliskiwid nende asjade küljes ei tohi olla kokku üle wiie karaadi. Peale selle wõib igal reisirjal kaapas olla kuni kaks naela lauahõbedat, kuid perekonna peale mitte üle wiie naela.

Esimene

Eesti Mehhaniline Saapawabrik

Tallinnas, S. Tartu m. nr. 61^l

Walmistab kodu- ja wäljamaa kroomnahast meesterahwa
nöörsaapaid ja juhtnahast töösaapaid.

Sõjawäe warustuse walitsuse ja Kütteainete Keskkomitee poolt suuremad tellimised.

2) Keelatud on ilma iseäralise loata Eesti riigi piiridest wälja wiia Eesti rahamärkiid, niijama ka igasuguses walutas wäärtpaberid.

Märkus: Igal reisirjal, kes 14 a. wana, võib saajaks olla ilma sellekohase loata kuni 10.000 Eesti marka.

3) Rahamärkiid igasuguses wäliswalutas on lubatud wälja wiia ja wälja saata piiramata arwul.

4) Pp. 1 ja 2 nimetatud wäärtuste wäljawiimiseks võib luba saada rahaministeeriumist sellekohase palwe peale, millele juure lisatakse wäljawiidawate asjade nimefiri 2. eksemplaaris.

Märkus: Raha inisteeriumi lubade põhjal wäljawiidawad wäärtused lastakse tollist läbi rahaministeeriumi pitsatiga (plommitiga) kinnitatud pakki- des, eht asjade nimekirja järele.

5) Rahaministeeriumi lubade järele wäljameetawate asjade pealt wõetakse maksu „Kiigi Teatajas“ avaldatud määruste põhjal.

6) Käesolewa sundusliku määruse maksumapanekuga kaotab oma jõu rahaministeeriumi korraldus raha, wäärtpaberite, kuld- ja hõbeasjade wäljwõeto lubade asjus 6. märtsist 1920 a. („R. T.“ nr. 37/38, 1920. a.).

K r o o n i k a.

I Eesti arstide kongressi ajal korraldataw arstiteaduslik näitus Tartus.

§ 1. Gesmärk: igakülgselt tuttavaks saada arstiteaduslikkude saawutustega, uurimiste wiiside ja wahenditega, arstimise abinõudega, Eesti rahwa terwishoituga ja Eestiise puutuwa arstiteadusliku firjandusega.

§ 2. Korraldaja: Tartu Eesti Arstide Selts.

§ 3. Aeg: 30. novembrist kell 12 l. kuni 7. detsembrini kell 6. p. l. 1921 a.

4. Koht: Tartus, Ülikooli Terwishoiu (Hügieena) instituudi ruumides Mia tän. nr. 38-a.

§ 5. Osakonnad:

I. Anatoomia ja füsioloogia (juh. Dr. Waldes): embrüoloogia, mako- ja mikrooskoopiline anatoomia, wõrblew anatoomia, füsioloogia, üldine patoloogia, patoloogiline anatoomia ja histoloogia, kohtulik arstiteadus.

II. Terwishoid (hügieena) juh. prof. Rammul ja prof. Happich): laste- kooli ja

üldine terwishoid, toitude hügieena, riigi ja linnaterwishoid, sõja- ja wäe terwishoid (juhatajaks nimetatud Dr. Heffler), wõitlus alkoholi ja tiitkuse vastu, bakteriooloogia, epidemioloogia ja epizootoloogia, klimatoloogia, sport.

III Kliiniline arstiteadus (juh. prof. Pussep): kirurgia, teraapia, närwi-, waimu-, laste-, filma-, naistehaigused ja sünnitusabi, kurordid ja sanatooriumid.

IV. Suguhaigused ja nende vastu wõitlus (juh. prof. Balbrof).

V. Arstirohud (juh. era-dot. Metsapa ja Kessler): farmakoloogia, farmaatsia ja farmakognoosia.

VI. Arstiriistad ja aparaadid.

VII. Arstiteaduslik kirjandus (juh. dot. Dr. Talwit).

Tähenbus: tarwidust mööda wõib osakondadist laienbada ja täienbada.

§ 6. EkspONENTIDEKS wõtawad olla ühtsed isitud, seltsid, asutused, ärid ja töötajad.

§ 7. Teadaandeid ekspONENTIDELT wõetakse vastu kuni 15. juulini, mis kudemaalet; ja 15. augustini f. a., mis wäljamaalt tulewab. Teadaannetes on waja tähenbada. a) ekspONENTI adress, b) kas on ekspONAADID ennemalt auhinnatud, kus, millal ja misluguse auhinnaga? c) kas soowib ekspONENT oma ekspONAATIDEGA wõistelda wõi mitte? d) kas soowib ekspONENT näitlusel ekspONAATE müüa? e) ekspONAATIDE NIMEKIRI, f) kui palju on waja kohta ruutmeetrites ekspONAATIDE wäljapanemiseks näitlusel: aa) laudade peal, bb) pörandal ja cc) seinapeal?

Näituse komisjoni teatab ekspONENTIDELE ekspONAATIDE vastu wõetawuse wõi mitte vastu wõetawuse üle 2 nädala jooksul peale teadaande kätte saamist.

§ 8. Mafku näitusest osawõtmise eest ekspONENTIDELT ei wõeta. Kohad näituse ruumides ekspONAATIDE TERWIS on hinnata. EkspONAATIDE toomise, paigale seadmise, korrahoidmise ja ärawiimise kulud kannawad ekspONAADID.

§ 9. EkspONAATIDE wastuwõtmine: 27. novembrist alates kuni 29. novembrini iga päew kella 10 h. kuni kella 4 d. Ühtsed ekspONAADID, mis iseäraliku seadluse ei nõua, wõtawad weel 30 novembril enne näituse awamist vastu wõetud saada.

Wäljamaa, tarbe korral ka kodumaa ekspONENTID wõtawad saada ekspONAATE näituse komisjoni nime peale. Wastuwõtmist wäljapakkimist, paigale seadmist, korrahoidmist ja tagasi saatmist. Näituse komisjon toimetab ekspONENTI kulu.

§ 10. Wastutus. Näituse komisjon ei was-

tuta ekspONAATIDE riffe minemise ja kadumise eest, kui nad mitte komisjoni poolt ei ole wälja pandud.

§ 11. Korra järelwalwamine näitlusel on Näituse komisjoni ja tema poolt seks otstarbeks määratud iifute hoolets.

§ 12. Auhindade mõistmine. Wõistlemataid ekspONAATE, mille hindamisel keemilise, bakteriooloogilise wõi bioloogilise analüüsiid on waja teha, on waja 2 kuud enne näituse awamist f. o. 1. oktoobriks f. a. Näituse komisjonile saata, wastasel korral wõiwad nad ilma ekspERTIITITA jääda.

EkspERTIIS lõpetatakse näituse esimese kolme päewa jooksul ja mõistetud auhinnad tähenbdatakse ekspONAATIDE kaartide peale. Wimasel päeval on auhindade wälja andmine. EkspERTIISI toimetab igas osakonnas 3-liikeline ekspERTIISI komisjioon, mille liit-

≡ „POLMIN“ ≡

Mineraalõlide Kaubanduse-Selts m. b. H. Drochdycz'i Riiklise Mineralõli vabr. esitus.

Danzig, Elisabethwall 9.
Telegr. adr: „Polmin Danzig“.

müüb- ja saadab laevaladungite, ja vagunite viisi

Wesipuhast
valgustuse-petrooleumi „Polmin“
mootori petrooleumi,
puhastud petrooleumi
gaasi- ja
kütte õli-
bensiiini-
parafiini ja
gasoliini.

Kaubad saatevalmis. Omad reser-
vuarid. Omad mere ja maa trans-
port abinõud.

Eksport-Import

Kaubanduse-Tööstuse Aktiaselts „Promit“

(INDUSTRIAL AND TRADING Co. „PROMIT“, Ltd.)

Tallinn, Mere puistee 15.

Tel. 4-99, 803, 631, 756, 382.

Telegr. adr.:

New-York
Tallinn
Helsingi
Warsjawi

„Promit“.

Kowno
Chassel-Michigan—Wardbros
Copenhagen—Giebelhausen
Berlin—Bahnmeisner

Eksporters & Importers

New-York, Chassel Michigan U. S. A.,
Tallinn, Helsingi, Warsjawi, Kowno,
Copenhagen, Berlin.

Jookswad arwed:

Eesti Pant
Bangalontor Scheel ja Co.
Lloyds Bank London
National City Bank, New-York
Lazard Brothers, London
Hannover National Bank
New-York.

med valivad oma seaft ejiimehe ja kirjatoimetaja ja mida tarbeforral asjatundjatega täiendada võib.

§ 13. Auhindabeks on: 1) audiploomid, 2) väärtuslikud auhinnad (võimaluust mööda) ja 3) fitustfirjad.

§ 14. Eksponaatide demooftreerimine. Igapäew teatavatel tundidel peab eksponaatide kohta feletust antama. Seletuse andmise aeg peab tähendatud olema eksponaatide juures ja musta tahvli peal fisefekäigu kohal.

§ 15. Eksponaatide müümine. Müüdamate eksponaatide peale peab tähendatud olema sõna „müüdam“ ühes hinna fuurusega. Kui on aji müüdüd, siis peab selle peale tähendatud olema sõna „müüdüd“. Müüdüd eksponaate ei või näitufelt enne näitufe lõppu ära viia, välja arvatud asjad, mis mitmes ekfemplaaris on.

§ 16. Plakaate ja reklaame võib näitufel välja panna ainult Näitufe kommfifjoni loal.

§ 17. Eksponaadid peavad näitufe ruumides 2 päeva joofful peale näitufe lõppu ära viidud olema.

§ 18. Näitus on vaatajatele maksuline, välja arvatud Arstide kongreffsi liikmed, eksponentid, eksponaatide järelmalvajad ifikud, sellele nimelised hinnata päsetäheb antafte, ja õpilaste ekfufufjonid.

§ 19. Vähemaid teateid näitufe kohta võib faada igapäew tella 10—12 Tartu Ülifooli Bakterioloogia kabinetis Nia tän. nr. 38-a botf. Dr. Schlofsmanni käeft.

Adreffs: Tartu. Ülifooli Bakterioloogia kabinet Nia tänaw nr. 38-a, botf. Dr. Schlofsmann — Näitufe kommfifjonile.

Näitufe kommfifjon.

KAUBA PANK A. S.

-- end. Tartu W. Krediid-ühisus --

TARTUS, SUURTURG 12,
OMAS MAJAS.

Põhikapital Mk. 6.000.000

Annab laenusid,
võtub raha hoiule
ja toimetab kõiki
pangatalitusi.

Wälisvaluuta ostukursid Tallinna börsel 28. juunist—23. juunini 1921. a.

	1 Raefterling		100 Rootfi krooni		100 Daani krooni		100 Saalia Riigimaria		100 Soome marka		10 Dollarit		100 Brantfule franki		100 Hollandi guldenni	
	Õht.	Õht.	Õht.	Õht.	Õht.	Õht.	Õht.	Õht.	Õht.	Õht.	Õht.	Õht.	Õht.	Õht.	Õht.	Õht.
28 juunil	1350	1365	8200	8300	6300	6300	540	545	610	630	3400	3500	2850	2950	11800	12000
30 "	1385	1395	8300	8400	6300	6300	540	545	600	630	3500	3600	2850	2950	12000	12100
3 juunil	1370	1390	8300	8400	6300	6300	540	545	640	650	3520	3600	2900	2950	12000	12300
5 "	1370	1395	8400	8500	6300	6350	540	550	670	670	3600	3750	2950	3000	12200	12400
7 "	1400	1410	8400	8500	6300	6400	540	540	640	640	3750	3850	3000	3050	12500	12600
9 "	1400	1410	8500	8600	6300	6400	540	540	660	660	3700	3800	3000	3100	12500	12600
12 "	1420	1430	8500	8600	6300	6400	540	540	650	650	3700	3800	3000	3100	12600	12700
14 "	1420	1475	8500	8600	6300	6500	540	560	675	690	3900	4000	3200	3250	12600	12700
16 "	1460	1475	8500	8600	6300	6500	545	550	675	675	3900	4030	3150	3250	12900	13000
19 "	1460	1475	8500	8600	6300	6400	545	550	660	660	3950	4030	3100	3200	12900	13000
21 "	1460	1475	8500	8600	6300	6400	445	550	690	690	3950	4050	3100	3200	12900	13000
23 "	1475	1480	8500	8600	6300	6400	545	550	690	700	3950	4080	3100	3200	12900	13000

HARJU PANK A.-S.

Põhikapitaal 25.000.000 Emk.

Jaoskonnad: RAKVERES ja NARVAS.

VÕTAB RAHA HOIULE

jookswale arwele ja tähtaja peale.

DISKONTEERIB VEKSLID,

ANNAB LAENUSID wäärtpaberite ja kaupade kindlust.

OSTAB JA MÜÜB wäärtpaberisi ja välisvaluutat.

SAADAB RAHA teistesse linnadesse, niihästi sise- kui väljamaal.

TOIMETAB AKKREDITIIVISID,

VÕTAB VÄÄRTUSI

HOIULE, ÜÜRIB LAEKAIID

(safes) teraskambris, ning toimetab kõiksugu panga operatsioone.

Aleks. Frederking'i
Seebi ja tooda wabrik (asutatud
1849. a.)

Telegr. adr.: Pillhakkaja. Tartus, Aleksandri t. 40-42.
Telefon nr. 257.

Omanikud: J. Gill & M. Hakkaja.

Walmistab: walget-, kirjut- ja kollast pejnaseepi, rohelist seepi
pejusoodat ja pesupulbrit.

Toilettseebid,

nagu: Borthymol, Lanolin-,
Vajelin, Glycerin jne.

Arstijseebid:

Borax-, Carbol-, Tõrwa-,
Sublimat-.

Sabemeajamise-seepi:

tükkides ja pulbris.

Musta weefindlat saapamaäret
saapafreemisiid.

Ladud: Oma seebikauplustes: Sõõgiturg 5, Aleksandri t. 42.
Oma rohukauplustes: Peterburi tän. 6, Riiülli t. 10.
Tallinnas, A./S. „Transito“ Pikk tän. № 57.

KOLMAS
Tartu Laenu-Hoiu
ÜHISUS.

Suurturg 8. — Telefon 99.

Wõtab raha hoiule ja
annab laenusid wälja.

Maksab hoiu
summade 6%
eest kunni

Äritunnid kella 10—2.

JUHATUS.

Eesti Laenu-
& Hoiuühisus

Tartus, Suurturg 14.
Telefon nr. 117.

Wõtab raha hoiule
ja annab laenusid
mitmesug. kind-
lustusel.

EESTI PANK.

ÄRISIS 30. JUUNIL 1921. AASTAL.

Aktivo.

Raasha ja jooksew arve	74.440.941.02
Wäliswaluuta	60.145.667.78
Wäärtpaberid	6.892.525.—
Laenuid	826.377.753.65
Rorresp. „Loro“ 37.132.557.68	
„Kofiro“ 44.193.699.89	
Üleüldised kulud	81.326.257.57
Witmesug. arwed	4.791.225.17
	7.189.385.71
	<hr/>
	1.061.163.755.90

Depoos wäärtusi 1.767.269.492.06
 Intaasjo dokumendid 19.538.501.49

Pasfiw.

Wõhikapitaal	250.000.000.—
Tagawara kapital	184.663.02
Wangataähed	44.900.000.—
Woiuulumad	467.272.452.60
Rorresp. „Loro“ 86.869.818.03	
„Kofiro“ 94.195.728.77	
Saadud %/o ja komisjon	42.804.370.10
1920. a. taju	52.447.458.54
Witmesug. arwed	22.489.264.84
	<hr/>
	1.061.163.755.90

Subatus: } G. Mule,
 } S. Sihmer,
 } L. Sepp.
 Raamatupidaja: S. Raabiner.

Pank toimetab kõikõugu panga operatõione, ostab ja müüb päewakursiga wäliswaluutat, kulda ja hõbedat.

Tallinna

Erve ja Raamatukirjandus

Tallinnas, Suur Karja tän. nr. 23, omas majas.

Tegevjuhtkonna juhtkonna liikmed

Aktiiva.

Ärileht 30. juunil 1921. a.

Passiiva.

Kassa ja lootsitud arved teis-	6.006,137.51
tes pantides	875,170.52
Arved Eesti rahakassast	1.404,609.36
Arvud	60,966,111.18
Korrektsioonid:	
"Koro"	3,283,491.48
"Korrektsioon"	4,992,765.72
Suhtumata arve jühataste jures	8,226,257.20
Eesti rahakassa	1,483,104.35
Suhtumata arved	682,628.96
Arvud	1,529,076.80
Arvud 0/100 ja komisjon	282,601.55
Arvud	3,495,608.36
Summa	84,891,300.79

Neto kapital	10,000,000.—
Tegevjuhtkonna kapital	388,292.61
Arvud	52,650,152.38
Korrektsioonid:	
"Koro"	1,977,686.21
"Korrektsioon"	2,546,015.57
Suhtumata arve jühataste jures	4,528,701.78
Eesti rahakassa	1,564,691.87
Suhtumata arved	8,249,920.26
Arvud	802,672.14
Arvud 0/100 ja komisjon	3,620,687.99
Arvud	3,596,181.76
Summa	84,891,300.79

Televõtte aadress: "Korrektsioon"

Telefon — jühataste nr 12—49.
" — äritegevus " 3—36.

Juhataste.